REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primesc.— Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele
BIROURĬ de ANUNȚURĬ:
în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik. în Budapesta: la A. V. Goldberger. Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o seria garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. — Publicărĭ maĭ dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(Numĕr de Duminecă 26).

„GAZETA“ iese în fiăcare di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor.
N-rii de *Dumineca* 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de *Dumineca* 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-niĭ colectorĭ.
Abonamentul pentru Brașov
...administrațiunea, Piața mare, ...Inului Nr. 30, etagiu I.: ...un an 20 cor., pe șése lunĭ ...cor., pe treĭ lunĭ 5 cor. Cu dus... în casă: Pe un an 24 cor., ... lunĭ 12 c., pe treĭ lunĭ 6 corónĕ. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 142.—Anul LXV. Brașov, Sâmbătă 29 Iunie (12 Iulie). 19..

Din causa sĕrbătórei de mâne, Sâmbătă, Sf. Petru și Pavel, diarul nu va apăré până Lunĭ séra.

Serbărĭ militare.

(*a*) In scurtul timp de câte-va sĕptĕmânĭ am avut de a semnala două serbărĭ militare, dela două regimente, în carĭ covîrșitórea majoritate este compusă din feciorĭ românĭ.

Una dintre aceste serbărĭ s'a petrecut aicĭ în Brașov și s'a pus la cale, ca în fie-care an, pentru reamintirea dilei de mare biruință, ce a câștigat-o armata nóstră asupra dușmanului, la Custozza, în Italia. La acéstă biruință luase parte însĕmnată, între alte regimente, și regimentul Nr. 50, astădĭ cu garnisóna în Brașov, care regiment este dintre cele maĭ distinse în armata nóstră, căcĭ stégul luĭ pórtă o mare medalie de aur, bătută anume pentru acest regiment, ca recompensă „pentru păstrarea statornică a credinței jurate“.

La óste în tótă lumea se observă principiul, ca soldații sĕ fie tratațĭ în timp de pace potrivit caracteruluĭ lor poporal.

Și ofițeriĭ își dau cea maĭ mare silință, ca sĕ nu se abată dela acéstă linie.

Căcĭ numaĭ așa póte prinde încredere omul venit dela plug față cu superioriĭ sĕĭ, décă vede, că aceștia nu-șĭ bat joc de el și nu-l ocăresc din pricina, de pildă, că el nu cunósce alte limbĭ, ci numaĭ limba românéscă și din pricina, că la serbărĭ, când îĭ este îngăduit sĕ se veseléscă și el așa cum a învĕțat acasă, el nu se scie veseli, decât cu cântărĭ românescĭ și cu danțurĭ românescĭ.

Vedĭ bine, că și la aniversarea bătălieĭ dela Custozza serbările au avut o înfățișare potrivită principiuluĭ amintit. La petrecerea poporală de după amiadĭ feciorii au cântat cântece românescĭ și au jucat jocurĭ românescĭ, ér casarma fiind împodobită cu verdéță și cu steagurĭ, am vĕdut în jurul portretuluĭ Majestățiĭ Sale și nisce stegulețe în colorile roșu-galben-albastru.

S'au găsit însĕ ómenĭ între provinciĭ noștri, carĭ s'au cătrănit rĕu din pricina acésta și căutând nod în papură au vrut sĕ scótă la ivélă demonstrație antiungurésca.

Acuma s'a aranjat la Clușiŭ, sĕptĕmâna acésta, o altă serbare militară, jubileul de 200 anĭ al regimentuluĭ 51, care este compus érășĭ din feciorĭ în mare parte românĭ de prin comitatul Clușiuluĭ și al Sĕlagiuluĭ. S'a sfințit și un stég nou, ér după sfințenie soldații au pus jurămĕntul pe noul stég.

Cuĭ i-ar trăsni prin minte, sĕ céră, ca majoritatea feciorilor sĕ pună jurămĕntul în altă limbă, de cât în limba mameĭ lor, pe care au învĕțat'o de copiĭ și cu care limbă pe buze și-au vĕrsat sângele părinții și strĕmoșiĭ lor în sute de bătăliĭ?

Și totușĭ s'au găsit și de aceștia. Diarele șoviniste, vorbind despre jubileul regimentuluĭ din Clușiŭ, caută și găsesc nu un nod, ci maĭ multe nodurĭ în papură, între carĭ nodurĭ însĕ unul din cele maĭ gróse este, că de ce n'au pus feciorii jurămĕntul în limba maghiară? Ce avea sĕ caute acolo limba românéscă?

Apoĭ sĕ ne ierte domniĭ gazetarĭ maghiarĭ, noĭ, mărturisim, că ne stă mintea în loc și nu scim, ce sĕ gândim despre chibzuiala lor, când îĭ vedem călărind pe nisce lucrurĭ nefirescĭ, carĭ n'au nicĭ un rost.

Ore voinicul Ilie Lujerdeanu care s'a purtat la ocuparea Bosnieĭ atât de eroic, ce cred diariștiĭ ungurĭ, că s'ar fi purtat maĭ vitejesce, décă ar fi pus jurămĕntul în limba maghiară?...

De aceea ne mirăm, cum de mintea sănĕtósă, pe care am crede, că ar trebui sĕ o aibă și domniĭ gazetarĭ maghiarĭ, îĭ îngăduie sĕ scrie lucrurĭ așa de nesăbuite.

Revista politică.

La noĭ în țéră nu s'a petrecut sĕptĕmâna acésta vr'un eveniment politic maĭ însĕmnat. Dieta fiind în vacanțe, partidele care își stau față 'n față nu se pot rĕsboi, decât pe hârtie. Lupta, carĭ o pórtă partidele maghiare dându-se maĭ ales pe tema *pactuluĭ austro-ungar*, e firesc lucru, ca și rĕsboirea pe hârtie, sĕ se facă tot în jurul acesteĭ cestiunĭ. In timpul din urmă organul partiduluĭ poporal catolic, „*Alkotmány*“, a făcut nisce destăinuirĭ interesante cu privire la consiliul de miniștri, ce s'a ținut sĕptĕmâna trecută în Viena. Fóia din cestiune a publicat dilele acestea informațiunea din cercurĭ bine orientate, că Majestatea Sa monarchul ar fi dat espresie amărăciuneĭ sale asupra neînțelegeriĭ dintre cele două guverne și ar fi luat posiție hotărîtă pentru comuniunea vamală austro-ungară. La afirmările luĭ „Alkotmany“ rĕspunde oficiosul „Magyar Nemzet“, combătându-le și susținĕnd, că nu sunt întemeiate. „Alkotmány“ la rĕndul sĕu repetă, ce a afirmat, și face aspre imputărĭ guvernuluĭ, că tace înfundat, nu informéză opinia publică maghiară, pe când guvernul austriac e sprijinit în acțiunea sa de aprópe tóte partidele din parlamentul vienes.

De cât-va timp se petrec curĭ interesante în *Bucovina*. Românii cu Germanii și Armeno-Polonii s'au aliat, formând o covîrșitóre majoritate în contra partiduluĭ Rutenilor. Ce i maĭ mult, tóte partidele din dieta Bucovineĭ, afară de Rutenĭ, au dat atestat de bună purtare guvernoruluĭ br. Bourguignon, pe care nu mult înainte, scim că Românii îl combătuseră cu strășnicie. In vederea coalițiuneĭ numite, cele două partide ale Românilor bucovinenĭ (conservator și poporal național), și-au dat mâna și au încheiat un compromis privitor la cooperarea politică. Supremul for în cestiunile politice naționale române va fi o dirigență compusă din 10 membriĭ.

Faptul alianțeĭ româno-germano-armeno-polone a surprins cu drept cuvênt pe toțĭ, dér maĭ ales i-a surprins pe Rutenĭ, carĭ din giugiulițĭ ce erau până acum din partea guvernuluĭ local, s'au vĕdut de-odată părăsițĭ. Eĭ au și dat espresie amărăciuneĭ lor prin aceea, că — după cum scim — au trecut în opoziție și au părăsit dieta, fac c'un cuvênt pasivitate. Noĭ din parte-ne am dori, ca din noua schimbare politică în Bucovina Românii sĕ profite ceva și sĕ nu fie atitudinea binevoitóre, ce li-o arată guvernul, numaĭ o amăgire.

*

Foile de peste Carpațĭ s'au ocupat dilele acestea, fie-care din punctul de vedere al partiduluĭ căruia aparține, de *congresul conservator*, ce s'a ținut de c... conservatorii grupațĭ în jurul ... P. P. Carp și N. Filipescu, ... dilele de 23 și 24 Iunie st. v. în sala teatruluĭ liric din Bucurescĭ sub președința d-luĭ D. Rosetti. Cu acéstă ocasiune d-niĭ N. Filipescu și P. P. Carp și ceilalțĭ vorbitorĭ de frunte au desfășu-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Preumblărĭ în Bucurescĭ.

XXXII.

Iubite amice!

Am avut mare dorință de a ceti „Istoria literatureĭ române în secolul al XVIII-lea (1688—1821)“ de N. Iorga, profesor la facultatea de litere și filosofie a Universitățiĭ din Bucurescĭ.

Acéstă lucrare de mare valóre istorică-literară, a eșit de sub tipar în două volume marĭ tipărite în anul 1901 la tipografia „Minerva“ din Bucurescĭ.

Vara, fiind maĭ puțin ocupat cu afacerile birouluĭ, am cetit cu multă atențiune lucrarea profesoruluĭ Iorga și mĭ-a făcut o deosebită plăcere, cât de escelent și obiectiv e tratată în volumul al doilea „Epoca luĭ *Petru Maior*, sĕu *Istoricii din Ardeal*.“

Ar trebui sĕ reproduc paginĭ întregĭ pentru a înfățișa acéstă ilustră epocă în care Șincai, Klein, Maior și alțiĭ lucrau din tóte puterile pentru cultura națională a neamuluĭ românesc și pentru dovedirea origineĭ latine sĕu romane a acestuĭ neam.

Colónele diaruluĭ însĕ fiind prea înguste, mĕ voiŭ mulțămi a pune în evidență numaĭ nisce micĭ estrase referitóre maĭ ales la istoricii strĕinĭ: Sulzer, Eder și Engel, carĭ în acea epocă se încercau a întuneca originea Românilor și continuitatea lor în Dacia, și voiŭ termina cu triumful spirituluĭ național al luĭ Lazar și Asachi în principatele române.

Petru Maior încă în timpul când era protopop în Reghin, făcuse cunoscință personală cu Franciscus-Iosefus Sulzer, elvețian de origine, și care era judecător militar (auditor) la regimentul de dragonĭ Savoienĭ staționat în Reghin.

Sulzer nu scia românesce și când convorbea cu protopopul Maior, el înțelegea numaĭ prin esplicațiunile ce i le da soție-sa, o „sască“ dela Brașov.

Auditorul Sulzer, după cum ne spune Maior, era nemulțumit cu sórtea sa „credêndu-se a fi vrednic de mare pâne“, și se nĕcăjia „fiind-că muerea și cele două fete, ce avea, nu le putea ține cu acea pompă, cu care dorea“.

Supărarea auditoruluĭ Sulzer pe Românĭ provenia, cum ne arată istoricul Petru Maior, din motivul, „că mergênd în țera românéscă cu nădejde că toțĭ Românii acolo i-se vor închina ca unuĭ nu sciu ce, ci nesciind el limba românéscă, nu putŭ dobêndi nicĭ o deregătorie. De unde eșind mânios, n'au sciut ce se strice maĭ tare Românilor și sĕ-ĭ micșoreze, fără a stîrni minciuna neaudită până acĭ, și o dete la stampă.“

Minciuna pusă în circulație de Sulzer nemulțumitul, era aceea că Românii ar fi părăsit când-va pămĕntul în care îĭ aședase cucerirea strămoșilor.

Incă odată repet, că tóte acestea estrase de mare însemnătate le fac din valorósa lucrare a învĕțatuluĭ profesor Iorga, silindu-mĕ numaĭ a-le combina într'un mod logic, păstrând firul conducĕtor al autoruluĭ.

Petru Maior, ca censor și corector la tipografia regală din Buda, cetind publicațiunile relative la Românĭ, el se simția atins în cele maĭ puternice și maĭ curate simțĕminte ale sale de atacurile pe carĭ învĕțațiĭ strĕinĭ le îndreptau în contra Românilor „în potriva acestuĭ *necuviincios* popor românesc, care își permitea a-șĭ iubi trecutul, a-șĭ regreta umilința din present și a face sforțărĭ pentru a trăi o viață maĭ bună și maĭ demnă.“

Sulzer, furios că nu căpătase la „sĕlbatecĭ“ din țéra românéscă situația de oracol scientific și literar, el emitea teoria, că în evul mediu Românii neputênd sta în Dacia, s'au dus peste Dunăre de gustul unuĭ împĕrat și s'au întors înapoĭ de gustul lor, fără sĕ-ĭ fi chemat cine-va. La acéstă teorie, bine venită dușmanilor națiuneĭ „valache“, s'au aliat Eder și Engel, dușmanĭ de mórte aĭ Românilor.

Eder, dice Maior, ne uria tot pentru un motiv personal: „pentru-că un Român în mare deregătorie pus, nu au părtinit ca sĕ încapă fratele aceluia la o deregătorie.“ Pe Enge

rat programul partidului şi reformele, pe carĭ nisuesc a-le îndeplini.

Partidul conservator de sub şefia d-lui G. Gr. *Cantacuzino* a ţinut tot ḑilele aceste în Bucurescĭ întrunirĭ pe culorĭ.

*

In cercurile politice din Viena e fórte mult comentat un articol al ḑiarului „Neue Freie Presse“, datorit generalului Ratzenhofer, în care acesta alarméză cercurile conducĕtóre austriace asupra *politicei de întindere a Rusiei în Orient.* Autorul articolului nu dă creḑĕmênt desmintirei primului-ministru bulgar cu privire la convenţiunea militară între Rusia şi Bulgaria. De asemenea generalul Ratzenhofer persistă în a afirma, că la Petersburg s'a pus la cale înălţarea Bulgariei la rangul de regat.

*

Un *conflict bulgaro turc* e pe cale de a isbucni, din causa unui incident din Serres (Macedonia), în care drapelul bulgăresc a fost insultat de atorităţile turcescĭ. Bulgaria se pregătesce a face o demonstraţie militară.

*

Mult se ocupă ḑiarele strĕine cu *călĕtoria regelui Italiei Victor Emanuel* la curţile din Petersburg şi Berlin. Tînĕrul rege al Italiei se scie, că în drumul sĕu spre Petersburg nu va visita şi pe monarchul *Francisc Iosif* — „Tribuna“ din Roma spune, că pricina pentru care Victor Emanuel nu va visita pe Francisc Iosif este, că domnitorul monarchiei austro-ungare n'a reîntors până acum visita, ce i-o facuse rĕposatul rege Umberto, din consideraţiune faţă de papa, care îşĭ forméză drepturĭ asupra Romei. „Tribuna“ italiană adaugă, că tocmai pe când s'a născut actualul rege italian, s'a propus din Viena desfiinţarea stăpânirei lumescĭ a papei. Contele Beust, ministru austro-ungar de esterne, a voit sĕ formeze la 1870 alianţa franceso-austriaco-italiană şi n'a avut nimic de obiectat, ca Italia în schimb pentru întrarea ei în plănuita alianţă, sĕ capete Roma. Alianţa însĕ s'a zădărnicit în urma opposiţiei împĕratului Napoleon. „Tribuna“ mai declară, că regele Victor Emanuel III nu de acea nu merge la Viena pentru-că n'ar stima pe Francisc Iosif, ci pentru-că respectă sentimentele poporului italian.

*

De când cu discursul din Marienburg al împĕratului *Wilhelm*, o adĕvĕrată revoltă sufletéscă i-a cuprins pe *Polonii din Posen.* Eĭ s'au hotărît sĕ dea espresiune amărăciunei lor, şi încă cu prilejul călĕtoriei, ce o va face împĕratul în Posen. Notabilii polonĭ s'au hotărît sĕ nu participe la nicĭ o festivitate şi sĕ nu dee de loc faţă cu împĕratul. Ḑiarul „Germania“ publică o declaraţie a deputaţilor polonĭ din dieta provincială din Posen, adresată mareşalului curţii din Berlin. In declaraţia acésta se spune, că în urma mĕsurilor legislatorice aduse mai în urmă în contra Polonilor şi în urma imputărilor, ce s'au auḑit din gura împĕratului, ei nu pot sĕ se presente împĕratului. Prin presenţa şi prin amărăciunea lor, ei n'ar face decât sĕ turbure bucuria festivităţilor. Din causele acestea rógă pe mareşalul curţii, sĕ justifice înaintea împĕratului absentarea lor. Deputaţii polonĭ declară tot-odată, că speră sĕ sosésca odată ciasul, când se va resfira negura artificială, ce s'a pus în jurul lor, şi atuncĭ fidelĭ bisericei şi naţionalităţii polone, vor puté érăşĭ sĕ dea doveḑĭ împĕratului nu numai despre credinţa lor nestrămutată, ci sĕ-şĭ manifesteze bucuria şi dorinţa de a trăi în pace cu conlocuitorii lor germanĭ şi de a lucra pentru consolidarea patriei.

Jubileul de 200 anĭ al regimentului Nr. 51 din Cluşiŭ.

In Cluşiŭ au fost nisce frumóse serbărĭ sĕptĕmâna acésta.

Marţĭ în 9 şi Miercurĭ în 10 Iulie st. n. s'a serbat jubileul de 200 anĭ al regimentului Nr. 51 de infanterie, care pórtă numele Feldzeugmeistrului Probst, comandantul corpului 12 de armată din Sibiiu.

In numĕrul nostru de tóte ḑilele am publicat pe larg, cum s'au petrecut acele serbărĭ, pentru-că am avut la faţa locului un corespondent, care ni-a scris despre tóte. Insĕ trebue sĕ recapitulăm pe scurt cele scrise, pentru-ca sĕ vadă şi poporul, care citesce „Gazeta“ de Dumineca, ce s'a întêmplat la Cluşiŭ, fiind-că regimentul acela este trei din patru părţĭ regiment compus din feciorĭ românĭ de prin comitatul Cluşiului şi Sĕlagiului.

La serbarea jubileului a sosit la Cluşiŭ însu-şĭ comandantul corpului de armată din Sibiiu, nobilul de Probst, al cărui nume îl pórtă regimentul, precum şi mulţĭ oficerĭ, carĭ au servit odinióră la acest regiment, dér a sosit şi un vitéz infanterist cu numele *Ilie Lujerdeanu*, care s'a purtat cu atâta eroism la ocuparea Bosniei, încât a fost decorat cu *medalia de aur*, care în 200 de anĭ, de când e regimentul, nu s'a dat decât la 14 feciorĭ, căcĭ este decoraţia cea mai mare, ce se póte da unui infanterist. Spre întîmpinarea lui Ilie au eşit la gară trei oficerĭ îmbrăcaţĭ în paradă.

Cu prilejul jubileului s'a scris o cărticică de 50 paginĭ, în limba nemţéscă, de căpitanul Maendl, pe care a tradus'o pe românesce maiorul *S. Blasiu* şi s'a tipărit. Étă ce cetim la pagina 42 despre fapta lui *Lujerdeanu:*

„In Iulie (1882) a întreprins colonelul Raslicĭ o urmărire a duşmanului către „Javor planina“, unde a 7-a campanie a dat într'o pădure peste insurgenţĭ.

„Infanteristul Lujerdeanu, încă cu trei soldaţĭ, abia au întrat în păduricea désă, fură întîmpinaţĭ cu împuşcăturĭ din apropiere. După aceea insurgenţii s'au retras în tufiş, aşa că nu s'a putut afla câţĭ erau. Lujerdeanu singur s'a luat după ei prin pădure. De-odată îi eşiră înainte doi insurgenţĭ, carĭ la o distanţă de patru paşĭ ţintiră cu puscile asupra lui Lujerdeanu. Acesta însĕ mai iute decât dênşii culcă pe unul la pămênt cu o împuşcătură bine nimerită. In acea clipită alţĭ doi insurgenţĭ puşcă asupra lui Lujerdeanu cu revolverele şi îi sfărîmară braţul drept. El însĕ nu băgă în sémă durerile crâncene şi că i-se aprinsese mâneca dela blusă şi dela cămeşă, ci se repede ca un leu după inimicĭ şi cu puşca în mâna stângă mai culcă pe unul din ei la pămênt.

„Intr'acea ajunseră şi camaraḑii lui la faţa locului. El era acum slăbit, căcĭ perduse mult sânge, dér cu tóte acestea i-a îndemnat pe camaraḑiĭ sĕi sĕ ia la gónă duşmanul. Acéstă faptă uimitóre a bravului Lujerdeanu şi-a aflat vrednica rĕsplată. Majestatea Sa l'a decorat cu cea mai înaltă medalie, pe care o póte căpăta un soldat: *cu medalia de aur pentru vitejie.*“

* * *

Marţĭ séra sau dat serenade cu lampióne la diferite persóne înalte. Erau o miie de soldaţĭ, carĭ purtau lampióne. Cetăţuia era iluminată şi focurĭ de artificii se ridicau în aer.

A doua ḑi s'a făcut în curtea casărmii sfinţirea noului steag, de către episcopul catolic Majlath. In prăjina stégului s'au bătut după obiceiŭ ţinte, întâi de generalĭ şi ofiţerii superiorĭ, apoi dela fiecare companie câte un cadet, sergent-major, sergent, căprar, fruntaşĭ şi soldat. In numele veteranilor a bătut o ţintă Lujerdeanu.

Episcopul Majlath a slujit o liturghie la care a cântat musica militară. Corespondentul nostru ne scrie, că de câte orĭ musica a cântat imnul „Dómne ţine şi protege“, cu toţii se sculau în picióre şi civilii îşĭ descoperiau capetele, numai fişpanul şi preşedintele dela tablă nu, pentru-că acest imn al casei domnitóre lor nu le plăcea şi şi de altmintrelĭ erau cam supăraţĭ, pentru-că pe steag nu era pusă pajura Ungariei în aceeaşĭ mărime cu a Austriei. După sfinţirea stégului colonelul Perathoner a ţinut o vorbire nemţéscă, pe care majorul Blasiu a tălmăcit'o feciorilor românesce. Pe urmă feciorii au pus jurămêntul pe noul stég. Românii au jurat românesce, după cum le-a cetit jurămêntul locotenentul *Iacobanu.*

Dintre Românii din Cluşiŭ erau de faţă Dr. *Isacu*, Dr. *Frâncu*, Dr. *Ilea*, *Başotă*, *Podobă*, protopopul militar Dumitru *Pop*, protopopii românĭ din Cluşiŭ *Roşescu* şi *Roşianu.*

După cum ne scrie corespondentul fişpanul şi autorităţile civile nicĭ la depunerea jurămêntului nu s'au sculat în picióre, ér foile unguresci sunt nĕcăjite, că de ce n'au pus toţĭ feciorii jurămêntul în limba ungrésca.

Mercurĭ au fost apoi trei ospeţe. Ofiţerii au avut un banchet la hotelul Newyork, subofiţerii la redută şi feciorii la casarmă. Ér după amiaḑĭ jocurĭ şi cântece în curţile casărmilor.

La banchetul ofiţerilor, comandantul, de corp a dat ordin musicei sĕ cânte imnul maghiar, pe care toţĭ l'au ascultat în picióre, şi fişpanul se vede, că a fost mulţumit, pentru-că până acum nu s'a întêmplat, ca la o serbare militară, sĕ se cânte imnul unguresc alăturea cu „Gott erhalte“. — S'a şi sculat şi a mulţumit comandantului pentru acéstă bunăvoinţă. Étă cum s'a sĕvîrşit acest jubileu de 200 de anĭ al regimentului din Cluşiŭ.

Acest regiment a luat parte la 212 bătălii şi au cădut pe câmpul de bătae în timp de 200 de anĭ mai bine de 16.000 de ómenĭ.

SCIRILE DILEI.

— 28 Iunie.

„Şematismul localităţilor române“. Sub titlul acesta „Budapesti Hirlap“ îşĭ varsă érăşĭ veninul din guşă în contra Românilor. De astă-dată fóia guvernamentală şovinistă ia la ţintă „Asociaţiunea“ nóstră. I-se scrie adecă din Sibiiu, că Sâmbăta trecută (?) ar fi ţinut secţia literară şi istorică a „Asociaţiunei“ o şedinţă, în care s'ar fi decis sĕ se facă un şematism de nume române a localităţilor din Ungaria, locuite de Românĭ, ca „prin acésta sĕ contrabalanseze efectul maghiarisător al legii despre numirea localităţilor“. Fóia şovinistă crede, „că ministrul de interne ar lucra fórte corect, décă ar face atentă societatea literară şi culturală română, că stabilirea în mod atât de demonstrativ a numelor de localităţĭ, nu aparţine sferei ei de activitate, pe care i-l prescrie statutele aprobate de ministeriu, şi că societăţile, carĭ depăşesc mar-

---

îl sfătuia Maior sĕ-şĭ mai cetéscă odată isvórele. Acestora sĕ le rĕspundă noul censor din Buda, părându-i-se uşor a rĕsturna o argumentaţie necinstită şi nelogică, de aceea a scris „Istoria originilor“ în timp fórte scurt.

„Multă vreme ideile emise în Ardeal, ḑice profesorul Iorga pe care îl vom cita din cuvênt în cuvênt, idei pentru care se duceau lupte, se serbau triumfurĭ şi se îndurau suferinţe, nu fură cunoscute în principatele române.

„Boerii emigrau în Ardeal, se adăposteau la Braşov, la Sibiiu, unde stăteau lunĭ, anĭ de ḑile. De aicĭ aduceau mode europene, cunoscinţa limbilor occidentale, petrecerĭ neobicĭnuite înainte, obiceiurĭ de cugetare şi noţiunĭ morale necunoscute înainte. Dér că esistau pe acolo Românĭ, că acei Românĭ sufereau, că se ridicase dintre ei ómenĭ, carĭ esprimând suferinţa celorlalţĭ ei găsiră mângăerea în nobleţa originei documentată prin limbă, că erau cărţĭ în carĭ spuneau acestea, — de astfel de lucrurĭ par nicĭ sĕ fi avut habar bĕtrânii noştri *işlicarĭ.* Veneau cu trăsurĭ de Viena, cu rochii de tăiătură franţuzéscă, cu redingote nemţescĭ, cu pălării şi cu *„gazeturĭ“*, dér nicĭ unul nu aducea în lada sa de pribeag copia vre-unei cărţĭ a lui Şincai séu Klein, de carĭ nicĭ nu auḑise măcar; nicĭ unul nu se întorcea cu tipăriturĭ de acelea elegante şi curate, ce se făceau înainte de începutul vécului al XIX-lea la Bart, la Hochmeister din Sibiiu, la vre-un boer (Edler) tipograf din Viena.

„Din partea lor, Ardelenii preţuiau vitejia românéscă ce se desfăşurase în trecut pe câmpiile şi în munţii ţĕrei românescĭ şi ai Moldovei, considerau ca a lor gloria lui Ştefan-cel-Mare, a lui Mircea, a lui Mihaiu-Vitézul, se interesau chiar de ceea-ce se sĕvêrşise dincolo de Carpaţĭ în secolul al XVIII-lea şi însemnau cu pietate fasele vieţii politice românescĭ din principate. Dér legăturĭ cei câţĭ-va fruntaşĭ ai Românilor de dincolo nu căutau se între-ţie, numele acestora nu se găsesc nicĭ odată pomenite de cărturarii din Ardeal până târḑiu de tot, sprijinul acelor bogaţĭ conaţionalĭ n'a fost cerut nicĭ odată. Nu i-a venit în minte nicĭ unui Ardelean prigonit pentru superioritatea ideilor şi înălţimea sentimentelor sale, sĕ facă aceea ce au făcut cu succes pentru cine nu cerea, nu visa şi nu ofensa prea mult, Ranevich, Sulzer, Wolf, Nemţĭ şi Italienĭ, carĭ deveneau secretarii domnilor, medicĭ căutaţĭ, dascălĭ cu clientelă. Mai bine mureau în lipsă acolo la dênşii, decât sĕ cerce décă e dulce pânea românéscă dela fraţĭ.“

Legăturĭ culturale între Românii din Ardeal şi cei din principate s'au închegat numai dela venirea şi deschiderea şcólei românescĭ de dascălul George Lazăr în Bucurescĭ, şi de tînĕrul inginer Asachi în Iaşĭ.

La 1812, Michail Sturdza, împreună cu colegii sĕi epitropĭ, a creat pentru tînĕrul inginer Asachi la şcóla domnéscă din Iaşĭ, o catedră de aritmetică şi geometrie cu limba de predare românéscă. Scóla domnéscă era o şcólă grecéscă.

Lazar şi Asachi au dat ideile naţionale, ideile de regenerare în principate, pentru-că le-au coborît în şcólă, basa culturei naţionale, spre a fi sădite în sufletele tinere.

„Unul, ḑice d-l Iorga, era ardelean, şi altul moldovean; unul era un teolog sĕrac şi a murit purtând numai titlul, glorios pentru el, de *„dascăl“*; celălalt era fiul unui influent prelat şi s'a ridicat în ierarchia oficială până la cea mai înaltă tréptă.

„Evanghelia dascălului din Avrig fusese revelată la Roma şi venise prin Ardeal. Aceeaşĭ evanghelie o primise Asachi direct în Roma.“

In vara anului 1820, Michail Sturdza, patronul culturei naţionale, auḑind de progresul pe care îl făcea în Bucurescĭ şcóla românéscă a inginerului George Lazar, a trimis pe Asachi în Ardeal spre a aduce de acolo profesorĭ pentru Seminariu. Asachi a adus pe Ioan Costea pentru retorică şi poetică, pe Ioan Manti pentru gramatica latină, pe Bob séu

ginile stabilite în statutele lor, se desfiinţéză simplamente“. — Nu scim, că „Asociaţiunea“ nóstră sĕ fi luat hotărîrĭ de felul celei de care viséză „Bud. Hirlap“. Dér chiar décă aşa ar fi, ce crimă póte sĕ involve în sine o lucrare de natura acésta? Orĭ dóră ne este oprit de a ne interesa de numirile străvechĭ ale localităţilor populate de Românĭ? Prea i-au crescut şovinismului destrăbălat córnele şi prea caută pricină de céртă şi scandal foile, carĭ îl representă.

Concertul dómnei Mara Demetrescu d'Asty. Am amintit deja de repeţite-orĭ în diarul nostru şi mai relevăm şi de astădată, pentru-ca sĕ ajungă vestea acésta în cercurĭ cât se póte de largĭ, că Dumineca în 13 Iulie, la órele 11 a. m. în sala Redutei va avé loc un concert dat de d-na Maria Demetrescu din Bucurescĭ. D-na Demetrescu, séu după numele ei artistic, Mara d'Asty, şi-a câştigat cel mai frumos renume la teatrele din Germania şi Italia, unde a cântat rolurile cele mai grele. Diarele din Italia, din carĭ am vĕdut o bogată colecţie, scriu cu entusiasm despre dénsa. Ea a fost angajată la celebrul teatru *Bellini* din Neapole şi ne putem închipui, ce talent estraordinar trebue sĕ aibă, décă şi-a făcut cariera ca primadonă chiar în patria musicei clasice, Italia.

Fóie germană despre Ungaria. Din incidentul condamnării redactorului Arthur *Korn*, scrie marele diar german: „Leipziger N. Nachr.“ un articol, în care dice între altele: „Tocmai acum când spumegă paharul bucuriei pentru reînvierea alianţei întreite, este momentul sĕ constatăm, că nu iubirea, ci egoismul a legat de noi pe asociaţii noştri, căcĭ este cu neputinţă a ne iubi pe noi şi a prigonì pe fraţii noştri din Ungaria. Ar trebuì sĕ fim nisce famenĭ, nisce eunuchi, décă purtarea şoviniştilor faţă de fraţii noştri ar rĕmâné fără urmărĭ asupra sentimentelor nóstre. Sângele comun ál originei comune este mai gros, decât apa contractelor scrise“.

Comerciul extern al Ungariei Comerciul extern al Ungariei, în cele trei lunĭ ale acestui an, s'a ridicat la 273,684.098 cor. la import şi la 283,477.000 cor. la export. Din aceste sume, 213,519.094 şi 195,155.533 cor., respectiv, revin schimburilor cu Austria. Principale importaţiunĭ: bumbac, fire de bumbac şi ţĕsăturĭ de bumbac (53.173.703 coróne, din care 50,470.311 din Austria); lânurĭ, fire de lână şi lenajurĭ (24,607.733 coróne, din care 23,004.433 din Austria); haine, lingerie şi mode (17,855.207 coróne, din carĭ 17,637.240 din Austria); piei şi articole de piele (14,105.513 cor., din carĭ 13,689.983 din Austria); mătase şi mătăsării (13,599.550 cor., din carĭ 12,618.350 din Austria), etc. Principalele exportaţiunĭ: cerealele, leguminóse şi făină (78,456.754 cor., din carĭ 67,046.843 în Austria); vite de tăiat şi de muncă (49,449.794 coróne, din carĭ 39,420.107 în Austria); lemne, cărbunĭ şi turbă (16,102.498 cor., din carĭ 6,598.672 în Austria); zahăr (15,248.646 coróne, din care 924.417 în Austria), etc.

Inchiderea morilor marĭ din Budapesta. Un diar din Budapesta anunţă, că în întrunirea lor ţinută Vinerea trecuta, membrii asociaţiei morarilor din Budapesta au decis, cu *şése* din cele 12 morĭ sĕ fie închise, de óre-ce din causa opririi grâului românesc, ele nu mai pot avé nicĭ un rost de esistenţă. A doua di Sâmbătă s'au închis douĕ morĭ, tocmai cele mai marĭ şi mai moderne. Dilele acestea se vor mai închide patru. Asociaţia morarilor a delegat o comisiune de trei, cu însărcinarea sĕ elaboreze un memoriu, pe care sĕ-l înainteze tuturor miniştrilor. Memoriul încheie cerênd, ca guvernul sĕ îngădue, ca sĕ între în Ungaria grâul românesc, căcĭ altfel industria morăritului din Budapesta se va distruge cu desĕvêrşire, fără sĕ se mai pótă ridica vre-odată. Atât închiderea morilor, cât şi memoriul morarilor, a produs mare sensaţie în Budapesta. La bursa din Budapesta se aşteptă cu mare nerăbdare resultatul acestei acţiunĭ.

Adunare poporală contra dietei din Budapesta. Mai multe mii de muncitorĭ s'au întrunit Dumineca pe piaţa Garay din Budapesta şi au votat o moţiune, în care protestéză contra modului cum teroriséză majoritatea dietală pe singuraticii deputaţĭ, carĭ nu-i sunt pe plac. S'a sulevat şi afacerea *Pavlovicĭ*, declarându-se, că majoritatea dietală n'are voie sĕ reglementeze pe deputat. Décă a comis o faptă punibilă, sĕ se estradea judecătoriei şi „pĕcătosul“ sĕ fie pedepsit în virtutea legii, ér nu prin prepotenţa deputaţilor din majoritate.

Societatea morarilor din România. Faţă cu lupta întreprinsă de agrarienii ungurĭ în contra morilor din Ungaria, carĭ precum se scie importa grîul românesc fără taxe vamale, spre a-se servi la producţiunea făinei de export, morarii românĭ cred, că este momentul favorabil de a agita ideia formărei unei societăţĭ în scop de a da un avênt exportului de făină românéscă.

Cancelarie advocaţială. D-l advocat Dr. Teodor *Burdan* face cunoscut, că şi-a deschis cancelarie advocaţială în Boroşineu.

Ascultarea lui Pavlovicĭ. Din Chichinda-mare vine scirea, că judecătorul *Benczur* a ascultat alaltă-erĭ pe deputatul naţionalist sêrb Lyubomir *Pavlovicĭ*, pe copiiĭ despre carĭ se pretinde, că i-a bătut, şi pe martori. *Pavlovicĭ* a spus, că ce-i drept în diua din cestiune a călĕtorit prin Chichinda, dér n'a vĕdut pe şcolarĭ. La confrontare şcolarii sĕ fi recunoscut pe Pavlovicĭ.

Incoronarea regelui Eduard. Regele Eduard al Angliei merge din ce în ce spre bine, aşa încât — după-cum se telegraféză din Londra — sĕrbările de încoronare se vor face în 14 August a. c. O altă telegramă din Londra spune, că încoronarea se va face numai la 2 Octomvrie a. c.

Danie pentru biserică. Adevĕraţii creştinĭ Teodor Muntean cu soţia Maria din comuna Urca de Câmpie, au dăruit un rênd frumos de ornate bisericescĭ, în preţ de 120 cor. pe séma s-tei nóstre biserici gr. cat. din Varfalău. Nu pot, ca o atare faptă creştinéscă sĕ nu o dau şi publicităţii. Decĭ, în numele poporului românesc din Varfalău le aduc cele mai călduróse mulţumite pentru însemnatul dar, ce l'au făcut amintiţii creştinĭ bisericei nóstre. Dumnedeu sĕ le rĕsplătéscă acésta faptă nobilă, dăruindu-le viéţă fericită şi îndelungată, ca sĕ mai pótă face încă mult bine şi cu alte bisericĭ sĕrace. *Varfalău*, în 10 Iulie 1902. — *A. Pop*, învĕţător.

Contra lui Kossuth. Se scie, că toţĭ Ungurii cinstesc amintirea lui Kossuth, ca pe a unui sfânt, care a venit sĕ-i mântuiéscă la 1848 de robia austriacă. Se găsesce înse şi printre Ungurĭ câte un om mai aşedat, care judecând lucrurile mai serios, scie, că Kossuth a făcut mai mult rĕu, decât bine patriei sale. Intre aceştĭ Ungurĭ este şi preotul din Török-Bálint, lângă Budapesta, cu numele Zimandy Ignácz. Acest vrednic preot a scris mai multe cărţĭ, în carĭ a dovedit, că Kossuth nu e vrednic de cinstea, ce i-se dă. Din pricina acésta s'au supărat pe el foc o parte din Ungurĭ. In timpul din urmă érăşĭ îl ocăresc pe Zimándy din causa, că a propus în comitetul comunal, ca sĕ se schimbe numele unei strădĭ din T. Bálint, pe care până acuma o chiema *Kossuth utza*, şi sĕ se numéscă de acuma „Szt. Istvan Utcza“.

O scenă în faţa palatului regal din Madrid. Se scrie din Madrid: In diua de 2 Iulie după amiadĭ, observà regele Alfons XIII, tocmai când eşi din palat împreună cu mama-regină şi cu suita sa, că un preot trecea pe acolo, ducênd sf. taină a cuminecăturei la un bolnav. Numai decât cădŭ regele, regina şi tóte persónele în genunchĭ şi în loc sĕ se urce regele în trăsura, care îl aştepta în faţa palatului, făcŭ semn preotului sĕ se urce, ér dênsul şi tótă suita, mergea pe jos cu capul descoperit după trăsură până la locuinţa bolnavului. — Acesta este un semn frumos despre pietatea unui domnitor, când îşĭ arată în aşa chip umilinţa sa faţă cu „împĕratul împĕraţilor“, present în sf. taină a cuminecăturei.

Cununie. D-l George *Burlea*, ales preot în Barcau, protopresbiteratul Treiscaune, îşĭ va serba cununia cu d-şóra Maria *Russu*, Dumineca în 7 Iulie v. a. c. în biserica gr. or. din Sita-Buzĕu.

Cutremure de pămênt. Pe cum se scrie din Salonic, cutremurile de pămênt s'au reînoit necurmat şi în fie-care di, dela 5 Iulie; sguduiturile însĕ erau mai uşóre. Populaţiunea, care în acest timp, se refugiase la câmp, s'a reîntors la casele lor. Afară de numĕróse crăpăturĭ de ziduri, sunt de constatat puţine stricăciunĭ. O casă veche s'a dĕrîmat, omorînd doi copii.

Tipografii din Braşov vor da în séra de 12 Iulie „serbarea lui Ioan“, împreunată cu petrecere de dans în pavilonul de sticlă al restaurantului Nr. 5 din Braşovu-vechiŭ. Inceputul la 8 óre séra. Intrare (inclusive program şi dans) la cassă: 1 cor. Bilete se pot căpĕta la societarĭ şi la tipografia I. Gött fiu, înainte, cu preţul de 80 banĭ.

Inteligenţa română din Ciachi-Gârbău şi jur invită la petrecerea de vară, ce se va arangia la 17 Iulie st. n. a. c. în pavilionul din grădina şcólei confesionale gr. cat. din Ciachi-Gârbău. Preţul întrărei: de persónă 2 cor., de familie 4 cor. Venitul curat este destinat în folosul nou ziditei biserice gr. cat. din Ciachi-Gârbău. Inceputul la 6 óre p. m. On. familii sunt rugate a se îngriji de viptuale, ér de beutură, pe lângă preţurĭ moderate se va îngriji comitetul. *Comitetul aranjator*: Demetriu Suciu, adv. president. Paul Roşca protopop, v.-president. Vasiliu Pop protopop secretar. Ioan Domşia Andreiŭ, preot, casier, şi alţĭ 27 membrii.

Noul cosmetic este la noi veritabilul lapte de castraveţĭ englezesc a lui *Balassa*, care face sĕ dispară în câte-va dile pistruile de pe obraz, petele de maiu şi tot felul de necurăţenii ale feţei. Netedesce sbârcelele şi învioréză pielea. In Anglia damele nu întrebuinţéză alt cosmetic, decât lapte de castraveţĭ, 1 sticlă 2 coróne, săpun de castraveţĭ 1 corónă, pudră 1 cor. 20 banĭ. Se trimite cu poşta de farmacistul *G. Balassa* din Timişóra. Se găsesce în tóte farmaciile.

Vasile Fabian, cum îsĭ schimbase numele după ce se certase cu unchiul sĕu episcopul, care nu voia sĕ-ĭ dea banĭ pentru a urma înainte cu învĕţătura la Viena, şi pe Dr. Vasile Pop din Braşov pentru limba română. Si astfel Ardelenii, Muntenii şi Moldovenii unindu-şĭ puterile au pus basa culturei naţionale pe care tinerile generaţiunĭ sunt chemate a o păstra şi a-o desvolta necurmat în tóte ţinuturile locuite de Românĭ.

La revedere!

Bucurescĭ, în 20 Iunie 1902.

Teofil Frâncu.

Dragostea mea şi berbecele popii.

Era prin Iulie....

Sórele ardea grozav şi o căldură dogoritóre umplea aerul. Holdele de grâu, de jumĕtate cópte, adiate de un vĕnt uşor, păreau un imens covor undulător. Ciocârlii înălţate în slavă cântau acompaniate în cor de zuzăitul gândacilor de prin iérbă. Mirosul de fên şi de florĭ de câmp, te îmbăta. Fluturĭ şi albine sburau pe 'ntrecute din flóre 'n flóre.

Lângă mine 'n iérbă, o tufiţă de floricele galbene parfuma locul cu mirosul ei dulce. Unele dintre floricele nicĭ nu se desfăcuseră bine şi par' că surîdeau cu ochii întredeschişĭ de viéţa, ce le aşteptă. Vedeau póte în vis pe adoratul, care va suge nectarul din sînul lor. Un fluturaş uşuratic din cine scie care tĕrim.....

Dér nu pentru-ca sĕ admir natura am eşit eu aici în capul satului, nu, Dómne feresce! Alta a fost pricina. Uite care:

Când tótă natura e plină de farmecul iubirei; când fluturaşii, gândăceii, pasĕrile şi tóte vietăţile lăsate de Dumnedeu îşĭ au dragostea lor, de ce sĕ nu fiu şi eu cuprins de acest sfânt sentiment....

In satul acesta, ca şi în altele, este un popă şi popa are o fată. Numai de curênd venise dela şcólele din oraş, dér pot sĕ dic, ca fată ca a popii din satul nostru, mai rar!

Imĭ spusese baba Ilinca, că fata popii e frumósă, drăgălaşă şi învĕţată, tocmai potrivită pentru un dascăl chipeş ca mine. Şi acum după-ce am vĕdut'o, i-am dat tótă dreptatea.

Erĭ când mi-a recomandat'o părintele, după eşirea din biserică, am rĕmas ca — zugrăvit. N'am putut dice nimic de emoţiune şi surprisă.... Mi-s'a părut mai frumósă de cum o visasem....

Ochişorii ei albastrii m'au făcut sĕ ies aicĭ la pândă.... Popa era dus cu toţĭ ai casei la fên. Fata rĕmăsese acasă, sĕ facă de mâncare. Şi eu m'aţineam p'aicĭ, ca s'o întêlnesc când se va duce cu merindea la câmp.

Am sĕ-mĭ pun în lucrare multele mele planurĭ făurite de sĕptĕmânĭ întregĭ séra la lună, pe banca de sub teiul din curtea şcólei.

N'a trebuit sĕ aştept mult.

Cum am zărit'o venind, am sărit din culcuşul meu şi am luat'o înainte pe drum, chip ca un om, ce merge în tréba lui. După-ce fac câţĭ-va paşĭ, arunc o căutătură îndĕrĕt spre sat, ca şi cum aşĭ mĕsura cu ochii distanţa ce-am percurs, şi zărind pe domnişóra, mĕ opresc.

Cu obraji roşii de căldură şi cu cârpa dată peste cap, păşia repede, căcĭ se apropia amĭadul şi avea sĕ mérgă încă mult până la fânaţe.

O salut şi o rog sĕ-mĭ dea mie coşniţa cu bucate, pe care o şi primesc după puţină hesitare.

Pornim alăturea. Pentru-ca sĕ încep conversaţia, o întreb cum i-a plăcut la oraş, viéţa d'acolo, şi alte multe lucrurĭ indiferente, la carĭ la tóte 'mĭ rĕspunde fórte scurt. Nu puteam sĕ aduc nicĭ decum vorba acolo unde aşĭ fi dorit. In zadar mĕ gândisem eu acasă, cum şi ce sĕ vorbesc, căcĭ socotéla d'acasă nu se nemeria de loc cu situaţia în care mĕ aflam.

De câte-orĭ ochii noştri se întâlneau, simţiam, că mĕ înroşesc până după urechĭ, şi aţîntindu-i în pămênt, păşiam mai repede înainte.

Când am ajuns, eram udĭ de sudóre.

După-ce am luat dimpreună cu lucrătorii popii parte la masa întinsă în umbra unei tufe, am apucat şi eu o furcă în mână, şi la lucru băete. Fata părintelui, cu tóte că crescuse mai mult pe la oraş şi era „coconiţă“, totuşĭ se pricepea admirabil la făcutul fênului. Şi lucram pe întrecute.

Séra, când ne-am reîntors, am putut vorbi mai în tignă. Incepeam sĕ ne înţelegem binişor.... Vorbiam mai cu uşurinţă şi nu mai roşiam, când privirile nóstre se întâlniau....

In diua aceea am fost fórte vesel ş

Un preot vrednic.

Preotul gr. cat. din Aiton, comitatul Clușiului, cunoscênd relele, ce bântue poporul în urma beuturei de rachiu, și-a îndemnat credincioșii, sĕ nu mai calce în crâșmă și afurisitul de rachiu sĕ nu-l mai ia în gură, pentru-că multe rele pricinuiesce trupului și sufletului. Ce sĕ vedĭ însĕ? In loc sĕ fie lăudat, pentru acéstă povață bună, foile unguresci îl ocărĕsc și îl pârăsc la vice-șpan, ca sĕ-l pedepséscă.

Étă ce cetim în diarul unguresc „Ellenzék“ din Clușiŭ sub titlul: *„Popă valah contra rachiului“*:

„Jéger Ferencz, crâșmar în Aiton, dice „Elenzék“, a venit la redacția nóstră și s'a jeluit, că popa gr. cat din acea comună și-a jurat credincioșii sĕ nu mai bea rachiu. In urma acésta, cei patru crâșmarĭ din comună și anume Jéger Ferencz, Wiedes Ignat, Salamon David și Plăcintar Ilie sunt pe cale de a se prăpădi. In special Jéger Ferencz vindea mai înainte câte 50—60 litre de vin pe di, ér acuma vinde d'abia 10 litre, căcĭ Românii nu mai beau de loc, ci numai Ungurii, carĭ fac a treia parte din locuitorĭ. (Adevĕrat, că décă Ungurii, carĭ fac a treia parte din locuitorĭ, beau numai 10 litre pe di, ér cu Românĭ cu tot beau mai înainte 50—60 de litre pe di numai dela Jéger, atuncĭ era timpul suprem, sĕ vină preotul sĕ-i desmânte dela beutură, pentru-că se vede, că un Român bea de douĕ-orĭ mai mult de cât un Ungur. — Red.) Jéger ne-a rugat, continuă „Elenzék,“ sĕ publicăm acéstă faptă volnică și nelegiuită a popii, prin care se păgubesce atât statul, cât și comitatul și comuna. — Noi împlinim rugămintea lui Jéger și atragem atenția vicispanului asupra faptului popii“.

Noi însĕ dicem, că poporul sĕ ţină la ceea ce au hotărît, căcĭ cei patru jupânĭ și-or găsi el alt meșteșug, décă vor fi nevoițĭ a-șĭ închide crâșmele, și la urma urmei chiar de s'ar prăpădi patru ómenĭ, nu e așa mare nenorocire, ca și când s'ar prăpădi o miie de locuitorĭ prin patima beției. Apoi paguba statului, ce o sufere prin acésta, nu este așa mare și se póte înlocui cu alte isvóre de câștig, chiar și când frumósa hotărîre a locuitorilor din Aiton ar găsi imitatorĭ și în alte comune.

Fapta preotului de[illegible] numai, că nu e nelegiuită, dér e [illegible] lăudat și asemenea povețe am ve[illegible]i în alte țĕrĭ, ca în Anglia, Helveția, G[illegible]rmania, unde s'au înființat așa numitele „societățĭ de temperanță“, în fruntea cărora stau nu numai preoțĭ, dér și mirenĭ, și toțĭ membri se obligă a nu gusta rachiul și alte felurĭ de beuturĭ, pentru-că otrăvesc corpul și slăbesc sufletul, îndemnându-l la diferite pĕcate și fărădelegĭ, pe lângă că ruinéză starea materială a omului.

Din tractul Giurgeului.

— Iunie 1902.

Esamenele școlare din protopopiatul Giurgeului au durat dela 15—27 Maiŭ a. c. Progresul constatat în singuraticele parochii, conform raportului comisarilor trimișĭ din sinul învĕțătorimei, îl reasumez în următórele:

1) La *Ghimeș* esamenul învĕțătorului primar și în *Loves*, s'a clasificat de fórte bun. 2) In *Dămuc*, *Șermaș* și *Bilbor* de lăudabil 3) In *Tulgheș*, *Telec*, *Corbu*, *Vaslab* și *Varviz* de bun 4) In *Bicaz*, *Valea Jidanului* și *Ghimeș* inv. secundar, de suficient.

Referitor la aceste esamene, este a-se remarca hârtia oficiului protopopesc al Giurgeului de dto: 12 Maiŭ 1902 Nr. 332 prin care se impune a se pregăti între altele: I) Raportul oficios prescris, despre starea învĕțămêntului, II) Programul ținerei esamenului, precum și câte-un conspect separat, care va cuprinde *a)* descrierea grădinei de pomărit, specificându-se după soiŭ și anĭ numĕrul pomilor pădurețĭ, sĕlbaticĭ și a celor nobilitațĭ; *b)* un conspect despre starea stupăritului, întru cât învĕțătorul cultivă séu nu acest ram, numĕrul stupilor aflătorĭ în comună în coșnițe sistem nou rațional și în coșnițe simple; *c)* O arătare despre numĕrul adulților de ambele sexe, carĭ sciŭ scrie și ceti, ce opurĭ séu diare cetesc acei adulțĭ? Intreprinsu-s'au pașii necesari pentru înființarea societăților de lectură, înființate pe airea? Ținutu-s'au prelegerile practice în Duminecĭ și sĕrbătorĭ, și cu ce resultat? Istoricul școlei pe scurt. Senatul școlii în înțelegere cu învĕțătorul se va îngriji, ca copiii de școlă sĕ se premieze cu opuri procurate din bibliotecele poporale.

Cred că pe anul scol. esprimat nu se va fi putut satisface întru tóte acestei ordinațiunĭ însĕmnate și laudabile, dér sper că în viitor urmărind direcția practică a instrucțiunei în consonanță cu cea teoretică, se va puté realisa barĕmĭ în parte resultatul atat de dorit, în interesul bine priceput al bietului popor românesc din acest ținut, amenințat la tot pasul în esistența națională de valurile furibunde ale curentului predominant în țĕra nóstră.

Ultimul esamen din acest protopopiat s'a ținut în 27 Maiŭ în parochia Bilbor și în legătură cu acésta și adunarea de primăvară a Reuniunei învĕțătorescĭ, despărțămêntul Giurgeu. Comuna Bilbor situată fiind în punctul cel mai inalt dintre tóte comunele resfirate prin Carpații transilvanicĭ, nu e decĭ mirare, décă mijlócele de comunicațiune, conduse prin văi ascunse și prin munțĭ seculari, erau atât de incomode pentru cei-ce se grăbiau a pune o petricică, cât de modestă la edificiul cultural al poporului românesc din sécuime.

Pe lângă tóte neajunsurile împreunate cu o călĕtorie până la Bilbor, corpul învĕțătoresc conscïu de rolul apostolesc, ce ocupă întru cultivarea némului românesc din sécuime, și-a făcut datorința, presentându-se în numĕr complect la acéstă adunare. Dintre preoțĭ din protopopiat erau presențĭ Ioan Meca paroch în Tulgheș, care fiind ocupat cu alte agende ca delegat protopopesc, nu a putut participa la ședință, și Vasile Urzică coop. în Varviz. Inteligința laică o representa Gavril Filipescu, locotenent în retragere.

Poporul din părțile nóstre și cu deosebire cel din Bilbor, fórte arareorĭ are fericirea de a se bucura, vĕdênd conlucrarea armonică a conducĕtorilor lui firescĭ întrunițĭ în numĕr așa de frumos; bilborenii însĕ au scăpat și acésta ocasie binevenită, nepresentându-se decât 15—20 poporenĭ.

Cu multă satisfacție și mândrie sufletéscă am privit ordinea și disciplina esemplară observată de membrii reuniunei sub tot decursul adunărei, condusă de presed. Ioan Urzică, înv. în Ghimeș.

O discuție animată s'a încins la cestiunea controlului în școlele nóstre, discutată de altcum și în diaristică. S'a primit în principiu conclusul, că controlarea de astădĭ practicată în școlele nóstre, necorespundênd întru tóte esigențelor didactice, o reformare se impune și pe acest teren. Propunere concretă se va face prin delegatul E. Comănescu, învĕțător în Loves, la adunarea generală din a. c., ce se va ține în Blașiŭ.

S'au luat mĕsurĭ, ca biblioteca despărțămêntului sĕ se pună la disposiția membrilor, sediul bibliotecei fiind în parochia Tulgheș.

Restanțierii, ca în tot locul printre Românĭ, și aicĭ sunt în numĕr impunător. S'a luat conclus de a-se încasa taxele chiar și cu ajutoriul organelor politice.

Referitor la intenția ministrului de culte, de-a reforma legea de pensiune, membrii acestui despărțămênt și-au cuprins dorințele în 2 puncte 1) anii de serviciŭ sĕ se reducă la 30. 2) îndreptățirea la fondul de pensiune sĕ se facă după toțĭ anii de serviciu, fără considerare la etate.

Interesantă a fost disertația ținută de Ioan Lascu, învĕțător în Șermaș, accentuând necesitatea înființărei de mese școlare pentru copiiĭ săracĭ din aceste comune muntóse.

Se sperézá, că cu începerea anului scolastic 1902/3 se va pune basă pe alocurea acestei instituțiunĭ atât de umanitare.

După eshauriarea programului bogat, toțĭ cei presențĭ au fost întrunițĭ la ospitala masă a învĕțătorului local Vasile Trîmbitaș. Toastele încă n'au lipsit.

Cor.

Adunare învĕțătorésca.

Țéra Oașului, 9 Iulie 1902.

On. Domnule Redactor!

Ne rugăm cu tot respectul, sĕ binevoiți a da loc în prețuita nóstră „Gazeta Transilvaniei“ următorului raport despre decursul adunării învĕț. rom. din tractul Țĕrei-Oașului, ținută în 27 Maiŭ a. c. în comuna Certeză.

Presențĭ au fost: învĕț. din tracț: Nicolae Gheție, vice-preside, Demetriu S. Ardelean, notar, George Cretan, Ioan Moiș, Alexiu Stefuț, Petru Ille, Ioan Bogdan, Vasile Țintaș, Vasile Haiduc, Ioan Lohan, Mihaiu Cicio și George Ciorbai. Au absentat: Gavril Bud înv. în Bicsad, Alesandru Băban capelan și înv. suplent în Bicsad, Teodor Corodan în Vamă, Gavril Nap înv. în Roșia și Emeric Babiciu, înv. în Lechința.

Inainte de începerea adunării, s'a ținut esamenul cu școlarii. S'au esaminat 21 băețĭ și 19 fetițe, prin d-l înv. local George Bretan, sub presidiul O. D. Alesandru Erdős, capelan. Au fost esaminațĭ după programă din tóte obiectele de învĕțămênt. Rĕspunsurile copiilor au îndestulit pe toțĭ cei de față. Incheierea s'a făcut prin vre-o câte-va dialogurĭ rostite de școlarĭ, carĭ au pus în uimire pe cei de față. Pe masă au fost puse scrisorile copiilor și tóte protocólele recerute. După finirea esamenului școlarii au fost concediațĭ.

O. D. Nicolae Gheție, vice-presid. prin o vorbire acomodată, și după ce salută pe d-nii presențĭ, declară adunarea de deschisă.

După deschiderea adunării mai întâiŭ se face critica esamenului și după obiecțiunile făcute din partea mai multor învĕțătorĭ, s'a constatat, că resultatul esamenului a fost bun.

Demetriu Ardelean, notarul reuniunei, cetesce protocolul dela adunarea trecută, precum și protocolul luat în 30 Oct. 1901 în comuna Tur.

Cetindu-se protocolul luat în adunarea din 30 Oct. a. t., se face observarea, ca din acest protocol punctul V sĕ se modifcat așa: „Acei membri ai reuniunei acestei filiale, carĭ nu se presentéză la adunărĭ, ér causa absentărĭ nu o fac cunoscută, sĕ fie admonestațĭ în scris prin d-l președinte al reun. generale“.

Protocolul luat în adunarea din 30 Noemvrie 1901 în comuna Negreștĭ se primesce fără nicĭ o modificare, ambe protocólele se verifică prin d-l George Bretan și Ioan Moiș.

Vasile Haiduc cetesce disertația despre: „Modul predărei Istoriei în școla poporală“. După-ce se face critica din partea unor învĕțătorĭ se primesce de bună.

Ioan Moiș cassier, raportéză despre încassarea taxelor, spunênd, că dela adunarea trecută nicĭ un membru din acest tract n'a plătit nimic.

Se hotăresce, ca d-l cassier general sĕ fie rugat a raporta cine? și câțĭ? dintre membrii acestui tract au plătit cu ocasiunea adunării generale.

George Bretan cetesce disertația despre: „Posiția învĕțătorului în societatea română“. Acéstă disertație se primesce de fórte bună, esprimându-se mulțămită protocolară, pentru zelul cu care a fost lucrată, cu adausul, că acéstă disertație sĕ fie scrisă din nou pentru păstrare în biblioteca tractuală.

Nicolae Gheție face cunoscut On. adunărĭ împrejurarea, că antistia școlară din comuna Certeză neglizéză atât curățirea școlei, cât și frecventarea regulată a școlei,

---

mĕ simțiam așa de fericit, căcĭ vedeam cum încet-încet se realiséză visul meu....

Mai pe la făcutul fênului, mai pe acasă pela popa, din vorbă în vorbă m'a prins drag fata.

Acum numai un gând mĕ turbura și mĕ chinuia diua și nóptea. Ardeam de dorul sĕ-i fur fetei o guriță.

Cum puteam însĕ sĕ îndrăsnesc a face așa ceva diua mare, căcĭ numai atuncĭ ne întâlneam! Apoi fata era cinstită și rușinósă foc!

Multă trudă și mult a trebuit sĕ aștept, până ce în urmă am reușit sĕ ne înțelegem despre o întîlnire într'o séră, în foișorul din grădina lor.

Séra de mult așteptată sosi. Mĕ gătesc frumos, îmĭ chiuesc mai un cias biata mustăcióră, care nu voia sĕ stea nicĭ decât cum doriam eu, și după-ce a înserat de-a-binele, o iau rara-rara pe lângă gard spre casa popii....

Câte-va dile mai înainte plouase și pămêntul era umed. Călcam pe drum ca pe un covor móle și pașii mei nu făceau nicĭ un sgomot. Luna se ascunsese după un nor, și nu mai avea de gând sĕ dea față cu mine.

Mergeam încet. Acum aveam sĕ sar peste o baltă cu noroiŭ, ce era în mijlocul drumului și care servia de băi de vară pentru — porcii satului. Cunosceam asa de bine ulița, încât nu m'am mai uitat înainte, ci adâncit în gândurĭ îmĭ diceam: aicĭ se începe balta. — Mĕ reped și sar.

Mĕ înșelasem însĕ, căcĭ balta nu se începea, decât numai la doi pașĭ de unde eram eu. Am sărit déră tocmai în mijlocul ei... O înjurătură sdravănă la adresa primarului m'a mai ușurat puținel de năcaz.

Cum eram îmbrăcat cu pantalonĭ albĭ, se părea, că sunt încălțat cu cisme, căcĭ până la genunchĭ eram numai noroiŭ. Noroc, că nu era lună.

Ce era sĕ fac? Am plecat mai departe.

Ajuns la grădina popii, trebuia sĕ sar peste stobor, pentru-ca sĕ ajung la foișor.

Eram bun gimnastic. La școlă fusesesem tot-déuna conducĕtorul clasei la gimnastat. Așa-déră nu mi-s'a părut lucru greu sĕ sar un stobor.

Pun mânile de-asupra lui, îmĭ fac vênt și m'arunc peste el.

Cad pe ceva puhav și, involuntar pipăind cu mânile, dau de lână móle. In acel moment însĕ simt, că merg repede înainte, fără sĕ ating pămêntul. Mĕ țineam bine de lâna apucată în mânĭ.

Eram călare pe berbecele popii... Ce situație comică! Nu sciam sĕ rîd! séu ce sĕ fac... Ce ar gândi fata, décă ar da acum peste mine. Ce mai rîs ar trage sĕ mĕ vadă călare pe berbece....

N'apucasem însĕ sĕ mĕ gândesc bine asupra situațiunei mele, când „murgul“ meu face o săritură mare, ĕră eu, care nu mĕ așteptam nicĭ decum la așa ceva, scap lâna din mână și mĕ rostogolesc ...

M'am mirat, că nu dau curênd de pămênt. Mare mĭ-a fost însĕ spaima, când am simțit, că întru repede cu capul în jos într'o grópă cu apă....

Dau din mânĭ, mĕ lupt desperat și 'mĭ succede sĕ ies afară. Prima mea impresie a fost, că am cădut în fântână, dér ajungêndu-mĭ la nas un miros deosebit și vĕdênd lângă mine jirada de gunoiu, am ințeles îndată în ce grópă am cădut....

Tocmai acum s'a tredit și luna sĕ iasă de după nor. Și par'că rîdea de transformarea hainelor mele.

Nicĭ un clown dela un circ, cât de bine deghisat, n'ar fi produs mai mult haz decum așĭ fi produs eu cu costumul meu...

Acum eram cu desăvêrșire negru...

O scârțîitură a porții dela grădină mĕ redeșteptă din nĕcasul meu și-mĭ dă sĕ 'nțeleg, că se apropie — iubita....

Sar repede peste stobor în uliță și o iau la sănĕtósa. Nu puteam sĕ mĕ întâlnesc déră cu iubita în halul în care mĕ aflam!....

Inoptase de tot....

Mĕ opresc în curtea școlei și mĕ așed obosit pe banca de sub teiŭ. Pe lângă școlă curgea un părăiaș, al căruĭ murmur ajungea până la mine. Picurii, ce cădeau de pe hainele mele la intervale egale, ticăiau ca limba unui orologiŭ.... In sat nicĭ un sgomot... Totul era liniștit.... Bĕtrânul teiŭ adiat de un vênt ușor, cânta în frunda un cântec vechiŭ din tinerețea sa....

Numai acum simțiam, cât sunt de nefericit... Numai acum vedeam, cât de vitreg m'a prigonit sórtea...

Pentru-ce adecă a trebuit sĕ pățesc atâtea 'n séra asta?! De ce chiar adĭ, când aveam sĕ-mĭ vĕd visul cu ochii?!....

Multă trudă am avut, până m'am împăcat ĕră cu fata, care nicĭ adĭ nu scie pentru-ce n'am dus la întâlnirea de — dragoste.....

Alfa.

ba nicĭ la esamen nu s'a presentat decât un singur poporan, — aşa-dérĕ se póte vedé, că nu se interesézĕ antistia şcolară de şcólă şi de frecventarea regulată din partea şcolarilor.

Se hotăresce: Sĕ se róge comitetul central, ca sĕ facă arătare V. Consistor despre curăţirea şcolelor, şi frecventarea mai regulată a şcolarilor, éră antistia şcolară sĕ se intereseze mai mult de şcólă.

Petru Ille propune, că ar fi bine la adunările de primăvară sĕ se ţină 2 disertaţii şi 2 prelecţiunĭ practice, éră tómna o disertaţie şi 1 prelecţiune practică cu clasele inferióre. Se primesce.

George Bretan propune, ca prin protocol sĕ fie rugat O. D. Atanasie Demian paroch în Negreştĭ, sĕ binevoiéscă a ne dărui ceva opurĭ pe séma bibliotecei tractuale. Se primesce.

Ioan Bogdan propune, că ar fi bine pentru înfiinţarea bibliotecei tractuale, ca fiesce-care membru sĕ plătéscă câte 1 corónă, din case sumă apoi sĕ se procure opurĭ pentru bibliotecă. Se primesce, şi îndată toţĭ cei presenţĭ plătesc cassiarului câte 1 corónă, alegêndu-se o comisiune din George Bretan, Ioan Moiş şi Demetriu Ardelean, care din suma incassată sĕ procure opurĭ pentru bibliotecа tractuală.

Nicolae Gheţie, vice-presid. face cunoscut On adunărĭ, că articolul apărut în „Gazeta Transilvaniei" Nr. de Dumineca 52 din an. trecut, publicat prin d-l S. Sabo, a atins neplăcut pe învĕţătorii acestui tract. Decĭ cetesce art. apărut a lui G. Sabo în tótă estensiunea sa, precum si articolul de mai înainte a lui P. T. I. care a dat ansă la rĕspunsul, ce l'a dat d-l G. Sabo.

Invĕţătorii îşĭ esprimă nemulţumirea faţă de cele ce se susţin în articolul d-lui Sabo la adresa dăscălimei, şi resping atacul nemeritat.

Adunarea de tómnă va fi în Moişenĭ în 30 Sept. a. c. Prelegere practică va fi din scriptologie sunetul „u" prin înv. local; Nicolae Gheţie va diserta despre: „Apĕrarea şcólei şi a învĕţătorului", Alexiu Stefuţ va diserta despre: „Necesitatea ţinerei esamenelor în şcóla elementară séu omiterea lor."

După încheierea adunărei ne-am adunat toţĭ la mas ospitalieră a d-lui învĕţ. local, unde s'a ţinut mai multe toaste. — La urmă ne-am depărtat fie-care la ale nóstre, cu dorul ca la adunarea de tómnă sĕ ne vedem adunaţĭmai mulţĭ ca acum.

Mai mulţĭ învĕţătorĭ.

Un esamen bun.

De lângă Turda, Iunie 1902.

Cu finea anului şcolar s'a ţinut în 19 Maiŭ 1902 esamenul cu elevii dela şcóla gr. cat. din *Mischiu*, protopopiatul Turdei, sub preşedinta M. O. D. protopop Artemiu *Codarcea* şi a On. dn. Simeon *Lucca* preotul local. De faţă au fost dintre inteligenţă St. d-nĭ Aurel B Gajia, candidat de profesor, Francisc Ekard învĕţătorul unitar, surorile Iulia şi Maria Lucca, precum şi un mare numĕr de ţĕranĭ românĭ şi românce, carĭ deşi era ḑi de lucru, mai bucuros şi-au lăsat lucrul la câmp şi s'au presentat la esamen, care a fost pentru ei o sĕrbătóre adevĕrat românéscă.

Esamenul s'a început la órele 3 d. a. când din casa parochială ne-am depărtat către locaşul şcólei. Aicĭ ne-au primit strigătele mulţimei de „sĕ trăiéscă", precum şi inscripţia făcută din verdéţă de-asupra şcólei: „Bine aţĭ venit". Interiorul şcólei atât era de drăguţ împodobit, încât ne puse în uimire. Cununĭ multe de florĭ de câmp şi de grădină înfrumseţau mica catedră, ghirlande verḑĭ sĕ resfăţau şerpuind în jurul uşei şi ferestrii, ér păreţii par'că îi vedeam mâhniţĭ, că nu se puteau mândri şi ei cu frumseţa lor albă, căcĭ erau acoperiţĭ cu verdéţă.

După invocarea ajutorului ceresc, se începe esaminarea din religiune de către On. D. Simeon Lucca; urméză esaminarea prin d-l învĕţător Ioan Pescariu din singuraticele obiecte de învĕţământ. Rĕspunsurile din tóte obiectele au fost la loc, au escelat cu deosebire celea din „Istoria patriei" şi „Geografie". Ni-a causat o mare plăcere şi ascultam cu drag, cum copilaşii sciau vorbi despre timpurile şi evenimentele înainte şi după ocuparea patriei nóstre de către Maghiarĭ, despre întroducerea creştinismului prin sf. Stefan şi lăţirea aceluia sub Ladislau cel sfânt, apoi despre devastarea Mongolilor şi a Tătarilor sub Bela al IV-lea, despre Matia, catastrofa dela Mohaciŭ, ocuparea şi liberarea patriei de sub jugul turcesc, şi altele.

Tot asemenea cunoscinţe aveau din Geografie. Cunosceau mai amĕnunţit Austro-Ungaria, celelalte ţĕrĭ din Europa şi aveau ideie şi despre celea cincĭ marĭ continente. In decursul esamenului s'au declamat şi cântat cântărĭ dela sf. liturghie şi câte-va poesii lumescĭ frumóse.

In general judecând, resultatul esamenului a fost fórte bun şi d-lui învĕţător Ioan *Pescariŭ* numai laudă pot sĕ-i aduc şi sĕ-i aducem cu toţii, carĭ presenţĭ am fost în tot decursul acelui esamen. Se vede, că dênsul îşĭ cunósce pe deplin chiemarea şi datorinţa, ce şi-a luat'o asupră-şĭ atuncĭ, când a păşit pe cariera de învĕţător.

Esamenul s'a finit la órele $6^1/_2$ séra când M. O. D. protopop prin o scurtă vorbire, aduce cuvinte de laudă d-lui învĕţător pentru progresul, ce l'a dovedit cu băieţii de şcólă şi tot-odată poporului îi pune la inimă, ca biserica şi şcóla, aceste douĕ marĭ instituţii culturale, purure a sĕ le aibă în vedere şi jertfe peste jertfe sĕ aducă pentru bunăstarea şi înflorirea acelora. Ér noi în firma şi deplina convingere, că şi în viitor tot c'un aşa resultat bun ne vom întêlni la şcóla gr. cat. din Mischiŭ, încântaţĭ luândune rĕmas bun, ne-am depărtat.

Acest esamen servéscă de esemplu!

Rifus.

Convocare şi invitare.

Reuniunea învĕţătorilor românĭ dela şcólele confesionalĭ ortodocse din protopopiatele aradane I—VII. din drépta Mureşului, îşĭ va ţine *adunarea generală* de estimp *Vinerĭ şi Sâmbătă în 18 şi 19 Iulie* n. c. în opidul *Halmagiu*.

Conform §. 11 şi 12 din statute, convocăm la acéstă adunare generală pre toţĭ P. T. DD membri fondatori, ordinari şi ajutători ai reuniunei, dér tot odată învităm şi rugăm sĕ participe la acéstă festivitate a nóstră toţĭ P. T. binevoitori ai şcólei nóstre confesionale.

Bilete moderate de călĕtorie pe căile ferate Arad-Csanád-Körös primesc membrii dela respectivii preşedinţĭ ai despărţĕmintelor, valabile pentru timpul dela 17—23 Iulie n. c.

Arad, din şedinţa ordinară a comitetului central, ţinută în 5 Iulie n. 1902.

Prof. **Teodor Ceontea**, preşedinte, **Georgiŭ Popoviciŭ**, secretariu.

*

Programa adunării:

A) **Diua primă.**

Şedinţa întâiŭ 1. După plecarea din Arad în 17 Iulie n. la 12 óre din ḑi. séra va fi primirea la Hălmagiŭ şi convenirea socială. 2 In 18 Iulie n. la 8 óre diminéţa asistare în corpore la celebrarea s-tei liturgii şi la chiămarea duhului sânt în biserica gr. or. de acolo. 3. Adunare la localul menit de comitetul aranjator şi constatarea membrilor presenţĭ 4 Esmiterea unei comisiunĭ pentru înscrierea de membri noi şi acceptarea acestora prin adunarea generală. 5. Cuvênt de deschidere de preşedintele reuniunii Teodor Ceontea şi bineventarea onoraţiorilor şi a óspeţilor presenţĭ. 6. Eventuale salutări şi felicitări către onoraţiorii absenţĭ ai reuniunii. 7. Presentarea din partea presidiului a singuraticelor rapórte ale comitetului despre activitatea anuală şi predarea acestora la 3 comisiunĭ constătătóre din 5, 3 şi 3 membri, pentru censurare. 8) „Predarea limbei materne în şcóla poporală", disertaţiune de Iuliu Grofşorean.

Sedinţa a doua. 9) Raportul general al comitetului, pertractare şi decidere asupră-i. 10) „Insemnătatea şi folosul gunoiului în economie" tratat în şcóla de economie de Protasie Givulescu. 11) Raportul cassarului, pertractare şi decidere asupra lui. 12) Raportul bibliotecarului şi al controlorului, şi disposiţiunĭ asupra celor cuprinse întrênsele.

Diua a doua.

III. *Şedinţa a treia.* 13. „Sala de învĕţământ şi obiectele dintrênsa", prelegere practică de limba maghiară, de Teodor Cherechian. 14. Eventuale propunerĭ şi interpelări. 15. Costatarea presenţilor şi eventual distibuirea de certificate. 16. Alegerea unei comisiunĭ pentru autenticarea protocolului adunării generale. 17. Deciderea locului şi a timpului ţinerii procsimei adunări generale ordinare. 18. Incheiarea prin preşedintele. 19. Escursiune.

Cei ce voesc sĕ participe la escursiune şi la banchet, au sĕ se anunţe înainte la învĕţătorul Mihaiŭ Vidu în Hălmagiŭ.

Literatură.

Panegiricul împĕratului Traian, traducere din latinesce de *Aurelian Moşoiŭ*. profesor. Ploiescĭ, Tipografia „*Lumina*" 1902. Preţul 1 leu. Se află de vênḑare în Braşov la librăria Ciurcu cu preţul de 1 corónă.

Ḑilele mai fericite ale împĕraţilor romanĭ Traian şi Hadrian, nu s'a găsit nicĭ un istoric mai de sémă, care sĕ le fi zugrăvit pentru posteritate într'o formă classică. Nicĭ poesia n'a fost cultivată în aceste timpurĭ aşa, ca sĕ pótă fi măcar pe departe asĕmĕnată cu poesia de pe timpurile lui August. Tot ce ne-a rĕmas de pe timpul domniei lui Traian sunt cele 9 cărţĭ de scrisorĭ ale lui Pliniu tînĕrul, nepotul şi fiul adoptiv al lui Pliniu bĕtrânul, precum şi o corespondenţă a lui Pliniu tînĕrul cu Traian, în care se tratéză de afacerĭ de pe timpul când Pliniu era guvernator în Bithinia, ér din numerósele discursurĭ ale lui Pliniu ne-a rĕmas *panegiricul* séu cuvêntul de laudă la adresa lui Traian, ţinut în semn de mulţumită pentru conferirea consulatului.

Acest panegiric l'a tradus d-l profesor *Moşoiu*, imboldit de douĕ motive 1) Pentru-că acest panegiric este dela început până la sfîrşit cel mai eminent elogiu al virtuţii şi 2) Pentru-că eroul panegiricului este însuşĭ părintele poporului nostru şi că prin urmare nu trebuia sĕ lipséscă din literatura nóstră portretul lui, zugrăvit de un contimporan.

Traducerea este bună, stilul uşor, un singur reproş îi facem traducĕtorului pentru traducerea espresiunei „*Patres conscripti*" cu cuvintele „*părinţĭ conscrişĭ*", care n'are nicĭ un sens şi pentru care nu se găsesce analogie nicĭ în traducerile altor popóre.

Cartea cuprinde 154 paginĭ şi merită a fi cetită.

— „*Un capitol din activitatea diaconului Coresi*" de prof. *Nicolae Sulică*. Disertaţiunea cu acest titlu a d-lui profesor Sulică, ţinută la adunarea generală a „societăţii pentru fond de teatru român" dela Şimleu şi apărută în foiletonul „Gazetei Transilvaniei" amplificată cu indicărĭ bibliografice şi adnotaţiunĭ, a eşit de sub tipar acuma într'o broşură elegantă 8⁰ mare la tipografia *A. Mureşianu* Braşov. Pe coperta broşurei vedem catalogul tuturor studiilor linguistice, de folklor, critică şi istoria literaturei, publicate de d-l profesor în foiletonul „Gaz. Trans." şi unele retipărite în broşurĭ. Sunt cu totul 19 la numĕr. Broşura de faţă este numai un mic estras din studiul critic detailat publicat în „G. Tr." sub titlul „*Coresi scriitor, séu tipograf?* (N.-rile 191—218, 1901.)

Au apărut un volum Poesii de *Th. Şerbănescu*, adunate şi publicate de *Th. G. Djuvara*, însoţite de studii asupra poesiilor lui Şerbănescu de *D. C. Olanescu* şi *T. G. Djuvara*. C'un portret al autorului. Volumul (de 338 pag.) se vinde pentru sporirea fondului destinat ridicării unui bust poetului Th. Şerbănescu, la *Socecŭ & Comp.* librarĭ-editorĭ Bucurescĭ. Preţul unui exemplar broşat, tipar şi hârtie elegantă 4 Lei.

ULTIME SCIRI.

Viena 10 Iulie. Ministri ungarĭ Szell, Daranyi şi Lang au sosit aḑĭ aicĭ. Membri cabinetului austriac s'au întrunit aḑĭ în consiliu ministerial, care a durat mai multe óre. In consiliul acesta s'a discutat asupra întregului conglomerat al cestiunei pactului şi s'a tras linia de demarcare până la care cabinetul austriac póte sĕ mérgă cu ocasiunea primirei condiţiilor puse de guvernul ungar. Se speră, că tratările între cele douĕ guverne vor avé de astă-dată bun resultat. Consiliul comun de miniştri, ce s'a ţinut aḑĭ, a durat trei óre.

Despre cruţare.

Conferenţă ţinută de d-l **M. Navrea** în comuna Bod, cu ocasiunea adunării generale a Asociaţiunei pentru lit. rom. şi cult. pop. român (desp. Braşov) la 16 (29) Iunie 1902.

— Urmare. —

Pentru-că cine-va este muncitor séu plugar, nu urméză ca el sĕ fie mai puţin fericit, decât alţĭ ómenĭ aparţinĕtorĭ altor clase Starea acestora de multe-orĭ este mai onorifică, mai folositóre şi mai fericită, decât starea mult[illegible] puţine esceptiunĭ pot tóte [illegible]ele claselor muncitóre sĕ fie tot aşa de morale şi virtuóse şi sĕ se afle în stare bună, cum sunt mulţĭ alţiĭ. Că pretutindenea trebue sĕ fie o clasă a muncitorilor, o clasă a ómenilor, carĭ sĕ trăiéscă din lucrul cu mâna, este un destin al sorţii; dér ca acéstă clasă sĕ fie fericită séu nefericită, în stare bună séu detestabilă, virtuósă séu pĕcătósă, nu atêrnă nicĭ-decum dela sórte, ci atêrnă dela slăbiciunile şi indulgenţa omului faţă de el însuşĭ, şi dela modul cumpătat şi prevĕḑĕtor al vieţei lui practice.

Fie-care om trebue decĭ sĕ trăéscă în cadrele bunei chibzuinţĭ şi a bunei morale; trebue sĕ trăéscă modest, între marginile mijlócelor sale. Căcĭ décă omul nu trăesce modest în sfera puterilor sale, va trebui sĕ trăéscă neonest pe spatele altora.— Aceia, carĭ sunt uşuraticĭ în cheltuelile lor şi se cugetă numai la plăcerĭ fără a-se cugeta câtuşĭ de puţin şi la alte lucrurĭ, aceştia cunosc de regulă adevĕrata întrebuinţare a banilor numai atuncĭ, când e prea târḑiu. Acela, care perde timpul cheltuind în drépta şi în stânga nu perde numai banii, carĭ i-a cheltuit şi pe carĭ putea sĕ-i cruţe, dér perde şi aceea ce ar fi putut agonisi în timpul acela şi pe lângă acésta şi dobênda séu interesele, ce ar fi adus banii cheltuiţĭ şi banii ce i-ar fi agonisit. Are decĭ o perdere întreită.

Aceştia — clasa ómenilor cheltuitorĭ — vor cheltui banii precum şi timpul cel scump, căcĭ *timpul este ban*, vor da poliţe asupra viitorului, vor lua înainte venitele de mai târḑiu şi vor fi ast-fel necesitaţĭ sĕ pórte în spate o sarcină de datorii, care pune serios în pericol activitatea lor de ómenĭ liberĭ şi neatêrnătorĭ. — Cercat'aţĭ d-vóstrĕ sĕ puneţĭ un *sac gol în sus,* ca sĕ stee drept? De sigur, că *nu*, căcĭ sciţĭ deja dinainte, că e un lucru imposibil. Tot asemenea nicĭ un om înglodat în datorii nu va puté sta drept în sus. Orĭ-ce adiere de vênt este în stare sĕ-l culce la pămênt. Un alt proverb fórte caracteristic şi care ne arată mai clar posiţia unui om dator, este: *„Minciuna călăresce tot-déuna pe spatele datoraşului“*. E şi fórte natural acest lucru, pentru-că datornicul de câte-orĭ nu-şĭ póte plăti datoriile la timp, trebue sĕ iscodéscă vre-o minciună pentru a-se scusa în faţa creditorului sĕu.

Cum-că într'adevĕr datoriile sunt o piedecă, ni-o dovedesce pictorul *Haydva*, care în biografia sa scrisă de el însuşĭ ne spune, că decăderea lui şi nĕcasurile s'au început cu facerea primei datorii, ér între altele ḑice: „Nu cumpĕra nicĭ odată lucru de lux, décă acéstă cumpĕrare nu se póte face fără datorie“

Cu privire la datorii şi în deosebĭ la păstrare, ne istorisesce admiralul *Yervis* un fapt, ce s'a întêmplat cu el însu-şĭ. Anume, tatăl sĕu avea o casă grea de susţinut şi pe lângă asta mijlóce fórte puţine, astfel că numai cu mare chibzuială putea ţine piept nĕcasurilor. Când Yervis ajunse mare, căpĕtă dela tatăl sĕu suma de 240 fl. pentru a-şĭ începe o carieră. El însĕ cheltui banii aceştia, căcĭ când ai banĭ, ai prietinĭ mulţĭ. Cercând sĕ mai capete dela tatăl sĕu ceva, rugarea-i fù respinsă cu cuvintele: *muncesce*, *agonisesce* şi *cruţă*. Nĕcăjit pentru acéstă respingere, dér mustrându-l consciinţa, s'a hotărît, că nu va mai cere nicĭ-odată banĭ împrumut. Intrà ca servitor de corabie şi trăia cu costul ce-l căpĕta acolo şi cu care de sigur înainte nu se mulţumea — dupa cum el însu-şĭ mărturisesce. Işĭ schimbà cu totul modul de viéţă, îşĭ spăla el însu-şĭ hainele, ér dintr'[illegible]edeu de pat şĭ-a făcut o păreche [illegible] pantalonĭ. In felul acesta şi prin [illegible] stăruinţă neobosită, a ajuns a se ridica încetul cu încetul până ajunse la frumósa posiţie de căpitan de corabie.

Vedem dér, ce rĕu ne aduc datoriile, de ce avantagii ne putem bucura, décă nu le practicăm. Decĭ nu trebue sĕ ne obicĭnuim cu ele şi nicĭ nu trebue a-le privi numai ca o incomoditate, căcĭ practicându-le în mĕsură mare, ne vom convinge, că ele sunt un rĕu Sĕrăcia îţĭ consumă atâtea bunurĭ şi îţĭ produce atâta incapabilitate de resistenţă, încât ar trebui ca cu tot preţul sĕ le ocolim. Nu trebue sĕ ne propunem deja dela începutul carierei nóstre: *Vreu sĕ ajung sĕrac.* Pentru-ca sĕ nu ajungem în astfel de stare, nu trebue sĕ fim conduşĭ de alt-ceva, decât de principiul: *Cheltuesce tot-déuna mai puţin, decât producĭ.*

Pe lângă acestea mai este un defect, care ne face a nu pricepe şi înţelege folósele practice şi reale ale cruţărei. Şi anume, ambiţiunea deşértă de-a imita pe clasele mai sus puse ca noi Dascălul vre sĕ trăiéscă ca popă, pârgariul ca judele, judele ca notariul şi a. m. d. Preţuim adesĕori mai mult esteriorul în contul onestităţei şi voim sĕ aparem bogaţĭ, chiar décă de fapt nu suntem. Nu avem curagiul sĕ trăim aşa după cum ne este dat, ci ţinem necesar sĕ trăim la „modă“ şi sĕ facem tóte nebuniile, pe cari ni-le pretinde societatea omenéscă, în care ne învêrtim. Acest fapt denotă o stare fórte rea a acelora, carĭ mai bine preferă sĕ rĕmână neoneştĭ, decât sĕ aibă cutezanţa a spune fără greş: *sunt sĕrac şi nu pot trăi aşa dupa cum pretindeţĭ.* Nevinovatele familii ale acestora au de suferit pe urma lor,

In legătură cu acésta este şi faptul cu omul tînĕr, când se află la rĕspêntie, căcĭ lui în viéţă îĭ stau de amêndouă laturi ale drumului, pe care merge, o mulţime de ispite şi décă va urma vre-unei ademenirĭ, atunci nu va scăpa de rĕu mai mare séu mai mic. Apucând pe calea ademenitóre, va perde o parte mare a elementului aceluia d-ḑeesc, care îţĭ dă putere de-a te reţine. Decĭ un tînĕr, de câte orĭ se află în faţa acestor fel de ademeniri cu un bărbatesc şi hotărît *„nu“* sĕ se abţină dela acestea. Afară de aceea trebue sĕ se hotăréscă repede, fără sĕ stea pe gândurĭ, căcĭ îndată ce începe sĕ se gândéscă este perdut. Trebuie sĕ-ĭ fie o a doua natură, deosebirea binelui de rĕu.

Relativ la puterea de resistenţă, ce trebue s'o aibă omul în orĭ ce împrejurări, servéscă-ne de esemplu întîmplarea unui sîrguincios zidar. Acesta prin o hotărîre bărbătéscă a scăpat dela cea mai grea încercare, ce vine de regulă într'o viéţă plină de greutăţĭ. El tot-déuna după lucru mergea acasă, îşĭ lua o carte în mână şi cetea, ér la finea sĕptĕmânei, când işĭ lua léfa, işĭ făcea socotéla cu privire la împărţéla banilor: atâta pentru întreţinere, atâta pentru vestminte, atâta punea la o parte şi pe lângă aceea îi rĕmânea şi pentru scopurĭ de binefacere. Odată ademenit de tovarăşii lui de lucru, au mers cu toţii la beutură. Aicĭ a beut câte-va pahare de rachiu englezesc (visky); după aceea s'a dus acasă. Luând cartea în mână, ca sĕ cetéscă — după cum îi era obiceiul — vĕḑù, că nu mai póte ceti, că literile îi jócă înaintea ochilor şi că în felul acesta el a devenit un joc al beuturei. Vĕḑêndu-se pentru un moment căḑut dela aceea înălţime a consciinţei unde omul este mai aprópe de Dumneḑeu, s'a hotărît — şi hotărîrea acésta a ţinut'o tótă viéţa lui — că nu va mai cerca nicĭ-odată un astfel de lucru. O astfel de hotărîre formézā de regulă cel mai însemnat punct în viéţa unui om, căcĭ servesce ca basă caracterului sĕu viitor.

(Va urma.)

Sfaturĭ unui invĕţător.

Iubite amice!

Acum când te desparţĭ de comuna J... la şcóla căreia ai servit de vr'o 7 anĭ, îmĭ ţin de datorinţă a-ţĭ aduce aminte de unele împrejurărĭ, pe care te rog a-le avé pururea înaintea ochilor în viitórea ta staţiune învĕţătoréscă la care te-ai ales în 7 (20) Aprilie a. c.

Iubesce-ţĭ din tótă inima şi din tot sufletul chemarea învĕţătoréscă la care ai ajuns, şi gândesce, că chemare mai sfântă, mai înaltă nu este alta. Numai considerându-ţĭ chemarea învĕţătoréscă de o chemare sfântă, nicĭ decum însĕ de o slujbă prin care ţĭ-ai asigurat esistenţa, poţĭ produce resultate bune în şcólă. Năim-tul năimit rĕmâne. El caută sĕ-şĭ împlinéscă numai slujba, după cum ḑice şi nemţul: „die verfluchte Schuldigkeit“. Un astfel de învĕţător séu mai bine „cârpaciu“, nu este vrednic d'a se numi cu numele sublim de învĕţător. El pururea este înourat şi nemulţumit cu sórtea. N'ai decât sĕ intri într'o şcólă condusă de un astfel de năimit, şi te vei scandalisa de ce-ţĭ vor auḑi urechile, şi-ţĭ vor vedé ochii. Epitete ca „porc“, „măgar“, „bou“, „prost“, „stupid“ etc. pururea va bolborosi limba lui. Către orĭ-cine vecĭnic se va plânge: „nu sciu ce sĕ mĕ mai fac cu proştii ăştia, că nu ascultă şi nu învaţă nimic“ Imĭ trebue piept de oţel, ca sĕ strig sĕ mĕ audă şi sĕ mĕ înţelégă. Aşĭ fi un nerod sĕ-mĭ mai sparg capul cu ei. De vor învĕţa ceva de capul lor, bine, de — nu?“ Şi aşa trecênd óră după óră, ḑi de ḑi — te pomenescĭ cu sfîrşitul, şi elevii nu sciu nimic.

Ca sĕ-şĭ acopere ruşinea, — că la esamen şcolarii nu sciu nimic, — séu în casul cel mai rĕu, că sciu d'arostul fără sĕ înţelégă ceva din cele învĕţate, 'ţĭ aruncă înainte frasa: „de unde sĕ scie, că n'au umblat la şcolă.“

Purtarea unui astfel de năimit, de multe-orĭ a avut urmărĭ păgubitóre pentru şcóla nóstră confesională. Poporul iritat că astfel de învĕţător numai cu numele, nu face nicĭ un progres cu copiiĭ lor, ci îi mai şi consideră numai de o sarcină, în cele mai multe casurĭ de bună voie îşĭ dă şcóla din mâna sa în mânile duşmanilor, spre a scăpa d'un astfel de năimit.

De aceea, iubite prietine, în noua staţiune, ce o vei ocupa cu prima Septemvrie, îngrijesce bine, ca sĕ nu dai prilej la aşa ceva. Ţineţĭ órele regulat şi studiéză mereu ḑiua şi nóptea. Nu gândi, că décă ai fost 4 anĭ în preparandie, le scii tóte şi nu-ţĭ trebue nimic. Caută, ca sĕ fi stăpân pe materia, ce ai de a-o preda, împărţesce-o în sĕptĕmânĭ, prelucră-o în lecţiunĭ şi apoi fie-care lecţiune o învaţă bine. Astfel pregătit, păşesce înaintea elevilor şi vei vedé deosebirea între atuncĭ când eştĭ pregătit şi când eştĭ nepregătit. Atuncĭ vei simţi o uşurare în predare, ér predarea însa-şĭ va fi plină de viéţă; elevii vor fi în continuă atenţiune, fiind ochii tĕi pururea îndreptaţĭ asupra lor, ér vaḑa ta se va mări din ce în ce mai mult. Atuncĭ încerce-se duşmanii sĕ ne răpéscă şcóla, că nu o vor puté, fiind toţĭ până la unul care o vor susţiné, şi dela orĭ-ce jertfă pentru şcólă nu se vor da înapoi; căcĭ nu trebue trecut cu vederea, că poporul nostru, care în raport cu alte popóre jertfesce pentru şcólă mai mult decât orĭ-care alt popor, numai în urma unor purtărĭ rele în şcólă şi afară de şcólă a învĕţătorului, a neîmplinirii chemării lui cum se cuvine, a unei tractărĭ neomenóse a copiilor, a venit la ideia de a-şĭ părăsi şcóla şi a o da pe mâna duşmanilor, spre a o preface în şcólă comunală séu de stat.

Caută mai departe şi cetesce şi abonéză din foile nóstre baremĭ pe cele sĕptĕmânale, ca sĕ scii în cas de nevoie a da unele poveţe celor ce le cer.

Nu se póte ceva mai trist pentru un învĕţător, decât atuncĭ când întrebându-l vr'unul din consătenii sĕi: „ce mai spun foile d-le?“ El dă din umerĭ ḑicĕnd: „nu sciu ḑĕu bade Tomo, că doră, mĕ credĭ, eu n'am nicĭ o fóie, nu-cetesc nimic!“ Ce respect va insufla un astfel de învĕţător, póte orĭ-cine sĕ scie.

Cu acestea rĕmân al tĕu prietin

L.

Procesul Lache-Băbeanu.

....Douĕ ḑecĭ şi doi de ţiganĭ, escortaţĭ de douĕ-ḑecĭ şi doi de jandarmĭ, iau loc pe banca acusărei.

Preşedintele Curţii cu juraţĭ face apelul nominal şi acusaţii se înşiră pe 3 colóne. Lache căpitanul de bandiţĭ ia loc în capul colónei Al doilea loc îl ocupă Băbeanu şi urméză apoi cei-l'alţĭ bandiţĭ, printre cari se află imberbĭ în vîrstă de 18 anĭ, cât şi bĕtrânĭ trecuţĭ de 60 de anĭ.

In faţa inculpaţilor stă comisiunea juraţilor compusă, în vederea lungului proces, din 14 d-nĭ juraţĭ, la drépta se află masa apĕrătorilor unde iaŭ loc peste 20 de apĕrătorĭ, numiţĭ din oficiu.

In incinta curţei cu juraţĭ, la o masă lungă, representanţii ḑiarelor urmăresc cu atenţie fie-cere mişcare, fie-çare cuvêut, ca sĕ le redea apoi cititorilor.

Sala Curţei cu juraţĭ e plină de public, şi afară lumea dă mereu asalt uşei păzite de un cordon de gendarmĭ.

.... O tăcere ca de mormênt se face în sală. Bandiţii, fioroşii bandiţĭ au sĕ vorbéscă, preşedintele începe a'i interoga.

Ţiganii au vorbit!

Aceştĭ ómenĭ, — scrie report. ḑiarului „Adev.“, — născuţĭ după propria lor expresie: „ambulantru“, „provisor“ „unde m'a făcut mama“, „în lume“, aceştĭ ómenĭ sĕlbaticĭ, cum ni-ĭ arată actul de acusare şi ordonanţa definitivă, aceştĭ ómenĭ înjosiţĭ şi umiliţĭ în orĭ ce moment de cel din urmă dintre noi, au vorbit în faţa unui public atât de numeros şi vorba lor a sunat şi a rĕsunat în sală, ér cuvintele lor au avut ecou în inimile ascultătorilor şi au pus pe gîndurĭ, pe aceia, cari au sĕ-i judece.

Lache, ţiganul cu faţa mai négră ca fundul ciaunului, slab şi pipernicit, dér cu nisce ochĭ vii şi cu o minte ageră, a avut, ca sĕ ḑic aşa, un succes desĕvêrşit şi şi-a câştigat unanime simpatii.

Analfabetul Lache, nomadul ţigan, sĕlbatecul Lache, a ţinut piept timp de 2 óre unor magistraţĭ luminaţĭ şi experimentaţĭ, juraţilor şi avocaţilor.

Cu o expunere clară, precisă şi convingătóre, presĕrată icĭ-colo cu ironii şi spirit, Lache şi-a istorisit pécatele şi-a deşertat sacul tâlhăriilor sale, arătând tot ce a făcut el în decursul anilor.

Crimă însĕ, omucidere n'a sĕvîrşit, striga el, şi acéstă acusaţie gravă căuta s'o spulbere.

— „Daţĭ-mĭ voe, d-le preşedinte şi d-lor juraţĭ, sĕ vĕ spun tot ce sciŭ, sĕ vĕ explic totul“, rĕspundea Lache la tóte întrebările, la tóte comentariile preşedintelui.

Şi Lache rĕspunde, justifică, argumentéză totul, spre cea mai mare uimire a tuturor.

Aşa de pildă îl întrébă preşedintele că de ce a mărturisit la instrucţie omorul pădurarului? Lache rĕspunde:

— „De frică, de frica bătăiei, şi apoi sciam, că d-vóstră o sĕ mĕ judecaţĭ, şi că aci am sĕ spun tot adevĕrul, căcĭ ce faceţĭ d-vóstră, nicĭ Dumneḑeu nu desface.“

— Dér, replică preşedintele, cum de a-i putut descrie crima, în tóte amĕnuntele ei, când tu, după cum ne spui adĭ, nicĭ n'ai fost în pădure atuncĭ?

Fără a şovăi o clipă, Lache esplică şi acest punct în următorul chip:

— „Poi, mai întâiŭ, eu tăgăduiam crima. In urmă d-l judecător aduce în faţa mea pe acei, carĭ au omorît într'adevĕr pe Dinu Simion şi aceştia istoriseau crima. Eu auḑiam şi în urmă când d-l judecător a vrut, ca şi eu sĕ fi fost la omorîrea pădurarului, am sciut cum sĕ esplic crima!!“

— Dér pe Băbeanu de ce l'ai vîrît în procesul tĕu, când tu singur mărturisescĭ adĭ, că el n'a fost cu voi la nicĭ o hoţie, întrébă preşedintele pe Lache.

Scurt şi concis rĕspunse la acéstă întrebare Lache:

— Băbeanu a voit sĕ mĕ bage odată în ocnă. Acum când eram eu în foc si d-l judecător îmĭ cerea tovarăşĭ, m'am gândit la Băbeanu, la Apostol Băceag şi alţii, carĭ de gĭaba, zĕu, de gĭaba au fost închişĭ. Domnu judecător a vrut tovarăşĭ, i-am dat tovarăşĭ.

Şi acest ţigan, care a sĕvêrşit atâtea tâlhării, care după propia-i mărturisire a implicat lume nevinovată într'un proces aşa de grav, avea un ton atât de supus, atât de blajin, încât îţĭ venea sĕ-l compătimescĭ, nu sĕ-l urăscĭ pentru faptele cele rele, ce le-a sĕvêrşit.

Ceilalţĭ ţiganĭ mai puţin deşteptĭ ca Lache, au avut şi ei capul sus şi atât cât le-a fost îngăduit, s'au apĕrat mereu, au vorbit într'una, au implorat mila, cu un cuvênt, vĕḑênd primejdia, vĕḑênd temniţa ce-şĭ deschide porţile, vĕḑêndu-se împinşĭ spre ea, s'au abătut, că dór vor scăpa.

Acest proces unic în felul sĕu, a avut multe note şi chiar scene demne de remarcat.

Aşa de pildă, nu cred sĕ se fi plasticisat vre-odată mai bine, mai poetic şi duios, durerea unei soţii, după bărbatul ei ucis, ca de către femeia Tudora, soţia lui Dinu Simion, pădurarul ucis în mod mişelesc de către o parte din banda lui Lache.

La întrebarea preşedintelui, că ce scie despre Dinu al ei, acésta femeiă simplă română a rĕspuns:

— Nu sciu nimic alta domnilor, decât că Dinu s'a dus cum e într'o Miercure şi n'a venit tótă ḑiua, n'a venit Joi, n'a venit Vinerĭ, n'a venit Sâmbătă şi n'a venit nicĭ până astăḑĭ!!

Spunênd aceste vorbe îndurerata, soţie isbucnesce în plâns.

Ca un contrast la duioşia şi poesia de care e cuprins sufletul unei românce, am vĕḑut pe o ţigancă, *soţia lui Lache*, oţelită, iscoditóre şi rĕsbunătóre. Acésta ţigancă vĕḑêndu-şĭ soţul în primejdie, prin revenirea lui Ciurar, dela prima declaraţie, si arătând că Lache a luat parte la asasinarea pădurarului, intervine şi descopere un complot ţigănesc urzit în ajun în contra lui Lache. Neavênd dreptul sĕ vorbéscă, face sgomot în sală, ţipă sbiéră, ameninţă şi se impune ascultărei.

Atuncĭ desvălue complotul și termină amenințând cu mórte pe intrigant în casul când soțul va avé de suferit din causa complotului.

*

Procesul bandei Lache-Băbeanu a ocupat Curtea cu jurațĭ din Bucurescĭ timp de 4 ḑile.

După ce jurații au adus verdictele, Curtea după o lungă deliberare 'a pronunțat următórea sentință:

Curtea avênd în vedere verdictul juraților, condamnă pe Ștefan Gheorghe și D. Radu Ciuraru la muncă silnică pe viéță, pe Stancu Mihaiŭ în vêrstă de 60 de anĭ la reclusiune pe viéță; condamnă pe Lache și Băbeanu la câte 20 anĭ muncă silnică, ér pe Al. Florea, T. Sandu, Gh. Neagu Vătavu, Costantin Ion Bălanu și Alecu Bujor la câte 16 anĭ muncă silnică; pe Călin și Al. Băceag la câte 6 anĭ reclusiune; ér Gh. al Lupului minor, la 15 anĭ închisóre.

Ceilalțĭ acusațĭ au fost achitațĭ.

Toțĭ condamnații au fost osândițĭ a plăti solidar 2000 lei vĕduvei lui Dinu Simion și 900 lei cheltuelĭ de judecată.

P O V E Ț E.

Mijloc pentru a ferì de viermĭ pomii și fructele lor. Agricultorii din Florida spun, că décă batem cuie în pomĭ, prin acésta îĭ ferim atât pe ei, cât și fructele lor în contra viermilor. Un ḑiar din New-York ḑice, că în fie-care pom trebue sĕ se bată 6 cuie, și adaugă, că prin acest mijloc putem scuti pomii și pómele cu tótă siguranța în contra viermilor. El explică lucrul așa, că cuiele bătute în pomĭ, venind în atingere cu sucul, se ruginesc, se oxidéză. Prin ruginirea séu oxidațiunea acésta se forméză amoniac, care pĕtrunde în tóte părțile arborelui și acestei împrejurărĭ este a se mulțumi apoi, că pomul bătut cu cuie rĕmâne scutit de viermĭ împreună cu fructele lui.

*

Metodă ruséscă pentru conservarea merelor. O metodă obicĭnuită în Rusia pentru conservarea merelor constă în sărarea lor. Pentru sărare se potrivesc mai ales merele virtóse, tomnatice și iernatice. Fructele șterse bine cu un petec de pânză séu curățirea printr'o spălătură și pe urmă ér șterse, se pun într'un bolobocel curat și se udă atâta cu saramură, până când cad la fund. Bolobocelul se astupă apoi de nou și până la sosirea primelor gerurĭ se pune în ghețari orĭ pivniță rĕcorósă. Pentru facerea saramurei întrebuințăm la 30 litre de apă un pahar plin cu sare; ferbem licuidul și înainte de a-l întrebuința, îl lăsăm sĕ se rĕcorescă. Unii mai adaugă la 50 litri soluțiune un klgr. de făină de sĕcară orĭ grâu, ceea-ce dă cu vreme merelor un gust acrișor. Câte-odată se adaugă în loc de făină ceva miere orĭ zahăr și mai tot-deauna și diferite felurĭ de cuișóre. Conservate în felul acesta, merele țin mai bine de un an, devin mai frumóse, mai transparente și cu un gust plăcut acrișor.

*

Sirop de mac. Moaie într'o jumătate litru de apă fierbinte, o jumĕtate de kilo de foi de mac și lasă sĕ stea la căldură timp de douĕ-spre-ḑece césurĭ, ferbe cincĭ séu șése minute și strecóră prin sită. Pune ḑéma într'un sirop de zahăr făcut de mai înainte dintr'o jumĕtate chilo de zahăr și puțină apă; lasă sĕ fiarbă, ia spuma, și după un sfert de cés, trage dela foc, lasă sĕ se rĕcéscă și pune în sticle.

MULTE ȘI DE TOTE.

Omenĭ copii.

In salónele elegante din Washington s'a găsit în fine o notă de distracție. Americanii, cari au atâta seriositate, au organisat serate, la cari se duc îmbrăcațĭ ca copiĭ. Prima experiență a fost făcută la palatul ministrului persian Sahall. Membrii tuturor ambasadelor au luat parte la serbare, îmbrăcațĭ ca copii și cu câte o jucărie în mână. „Chicul" seratei era de-a imita pe copiiĭ micĭ de tot.

*

Scara invidiei profesionale.

In care breslă invidia e mai mare? S'a alcătuit o statistică din care resultă, că medicii stau sus de tot; nu-i întrec decât comedianii. Socotindu-se scara de 1 la 10, jos de tot la nr. 1 ar fi aședațĭ architecții; după aceea ar veni preoții, advocații și militarii cu nr. 2; profesorii de sciință și de literatură ocupă trépta 4; ḑiariștii 5; autorii 8; medicii 9; actorii 10.

Décă invidia e puțin desvoltată la architecțĭ, acésta e din pricina precisiunii și a severității studiilor lor. Tot așa e și cu advocații. In cler, invidia nu se observă, decât la predicatori. La militarĭ invidia dormitéză în timp de pace, dér póte deveni acută în timp de rĕsboiŭ. Invidia face pe ómenii de sciință singuraticĭ și neîncredĕtorĭ. In ce privesce pe medicĭ, invidia îĭ silesce sĕ se bârfescă unii pe alții și sĕ se trateze reciproc de șarlatanĭ, lucru la care contribue și publicul, pentru ca apoi sĕ plătéscă tot el, adesea cu pielea paguba ce resultă din acéstă stare de înjosire a celei mai nobile și mai umanitare dintre profesiunĭ.

Sosițĭ în Brașov.

Pe ḑiua de 10 Iulie 1902.

H. Pomul verde: I. Rotariu, birjar, Sinaia; Pethe, funcționar, Gerő, idem, Ghimeș.

H. Europa: Geller, Pojun; Hay, Szabadka; Mayer, Murány; Green, Viena; Delfin, Winter, Fogarascher, Budapesta; Weiss, Christodulo, Bucurescĭ; Dr. Țepeneag, advocat, Verșeț; Dr. Klein, Bucurescĭ; Gutt funcționar, Lindner, deputat, putat, Sibiiu.

H. Bucurescĭ: Constantinescu, locotenent în armata română, Bucurescĭ; Chriss, Braun, Viena; Iakob, Jaca.

H. Grand: Dr. Kamner, Bucurescĭ; Mozes, Dresda; Feldmann, Budapesta.

H. Orient: Watzek, Maetz, Leschmer, Făgăraș; Born, Lipsca; Scheidel, Aiud; Mertfort, Budapesta.

Calendarul sĕptĕmânei.

IUNIE. (1902) are 30 ḑile. CIREȘAR.

Ḑilele	Călend. Iul. v.	Călend. Greg.
Dum.	30 † Adun. ss. ap.	13 Margareta
Lunĭ.	1 Cosma și Dămian	14 Eugeniu
Marțĭ	2 † Vest. Preacu.	15 † Impărț. aps.
Merc.	3 Mart. Iacint	16 Maria
Joi	4 P. Andr. Critean	17 Alexie
Viner	5 P. Atanas. și An.	18 Fridrich
Sâm.	6 C. p. Sisoie cel m.	19 Aureila

Prețurile cerealelor din piața Brașov.

Din 11 Iulie 1902

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	fil
1 H. L.	Grâul cel mai frumos	14	20
„	Grâu mijlociu	13	80
„	Grâu mai slab	13	40
„	Grâu amestecat	11	30
„	Secară frumósă	9	50
„	Sĕcară mijlocia	9	30
„	Orz frumos	8	—
„	Orz mijlociu	7	60
„	Ovĕs frumos	7	—
„	Ovĕs mijlociu	6	40
„	Cucuruz	8	70
„	Mălaiu (meiŭ)	8	—
„	Mazăre	22	—
„	Linte	14	—
„	Fasole	10	—
„	Sĕmênță de in	24	—
„	Semênță de cânepă	8	25
„	Cartofĭ	2	40
„	Măzăriche	—	—
1 kilă	Carne de vită	—	96
„	Carne de porc	1	04
„	Carne de berbece	—	72
100 kil.	Sĕu de vită prospĕt	44	—
„	Sĕu de vită topit	64	—

Domnii abonențĭ ai fóiei nóstre, carĭ nu și-au reînoit încă abonamentul pe Semestrul II. al anului acestuia, sunt rugațĭ a-l reînoi neamânat ca sĕ nu li se întrerupă regulata espedare a ḑiarului.

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei".

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

PUBLICAȚIUNE.

Ajutóre pentru învĕțăceii dela comerciŭ.

Societatea comercianților rom. din Brașov, oferă pe anul 1902—7 **ajutóre de câte 100—200 corone** pentru învĕțăceii aplicațĭ deja, séu carĭ doresc a-se aplica aicĭ în Brașov la vre-o ramură de negoț, cu deosebire la *ferărià, galanteria,* orĭ *băcănià.* Ajutórele acestea se dau în locul prim acelor învĕțăcei, carĭ nu se ajung cu ajutorul de acasă spre a întîmpina tóte spesele, ce le au.

Acest ajutor se asiguréză elevului pe tot timpul cât va fi ucenic, décă se pórtă bine.

Dela cei carĭ doresc vre-unul din aceste ajutóre, se pretinde sĕ aibă cel puțin 2 clase reale, civile séu gimnasiale; cei cu pregătire mai mare vor fi preferițĭ.

Petenții după aceste ajutóre, au sĕ subșternă aicĭ următórele documente:

1) Carte de botez.
2) Atestat de școlă;
3. Atestat medical.
4. Atestat despre starea materială a părinților.

Cererile de ajutorare sunt a se adresa d-lui *Teodor Nicolau,* comersant în Brașov.

Brașov, în 14 (27) Iunie 1902

Teodor Nicolau, președintele societății. *Ioan Lengeru,* secretar.

(582,3—3.)

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.